

جنگ نرم سایبری در فضای شبکه‌های اجتماعی

نوشته

دکتر حمید ضیایی‌پرور*

چکیده

شبکه‌های اجتماعی شامل وبلاگ‌ها، میکروبلگ‌ها، سایت‌های به اشتراک‌گذاری لینک، عکس، فیلم و خبر، ویکی‌ها، سایت‌های اجتماعی، فروم‌ها، خبرخوان‌ها از جمله فناوری‌هایی هستند که امکان تعامل اطلاعات و دیدگاه‌ها را در محیط سایبر به وجود آورده‌اند. در این مقاله با تمرکز بر این شبکه‌ها، مهم‌ترین اقدامات جریان‌های معاند نظام و کشورهای خارجی علیه منافع و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، به صورت مستند مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق ده وبسایت اصلی شبکه‌های اجتماعی (۱. فیس‌بوک ۲. توئیتر ۳. یوتیوب ۴. بالاترین ۵. بازنگار ۶. فلیکر ۷. ویکی‌پدیا ۸. گوگل ریدر ۹. دنباله ۱۰. گویا نیوز) بوده و در هر ماه رخداد‌های مهم سیاسی به صورت هدفمند انتخاب شده و تحولات مربوط به آن مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. طی دوره مورد بررسی این تحقیق یعنی خرداد تا بهمن ماه ۱۳۸۸ جنگی واقعی در فضای سایبر و به‌خصوص شبکه اجتماعی مجازی جریان داشته است و طرفین منازعه از هفت تاکتیک اساسی در این جنگ سایبری علیه یکدیگر استفاده کرده‌اند. این جنگی است که هنوز پایان نیافته و هر روز ابعاد جدیدی از آن آشکار می‌شود. بررسی نشان داد که کشورهای مخالف ایران، برای بهره‌برداری از اعتراضات بعد از انتخابات ریاست جمهوری دهم در ایران، دارای برنامه مدون و استراتژی مصوب با بودجه‌های مشخص هستند. حتی مستنداتی از ردپای بیگانگان در حمایت از اغتشاشات ایران از طریق فناوری‌های شبکه‌های اجتماعی نشان داده شد.

کلیدواژه: جنگ نرم، شبکه‌های اجتماعی، اینترنت، فیلترینگ، هک و نفوذ، نشت اطلاعات.

* عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند

مقدمه

این مقاله درصدد تبیین ابعاد مختلف جنگ نرم سایبری علیه ایران به خصوص با تمرکز بر فضای شبکه‌های اجتماعی است. واقعیت این است که طی سال‌های اخیر به‌خصوص در یک سال گذشته، جنگ نرم علیه ایران با استفاده از شبکه‌های اجتماعی و فناوری‌های مبتنی بر وب دو ابعاد جدید و عمیقی پیدا کرده است. شبکه‌های اجتماعی شامل وبلاگ‌ها، میکروبلاگ‌ها، سایت‌های به اشتراک‌گذاری لینک، عکس، فیلم و خبر، ویکی‌ها، سایت‌های اجتماعی، فروم‌ها، خبرخوان‌ها از جمله فناوری‌هایی هستند که امکان تعامل اطلاعات و دیدگاه‌ها را در محیط سایبر به وجود آورده‌اند. به اذعان مقامات رسمی کشور، سایت‌هایی مانند فیس‌بوک، یوتیوب، توئیتر، ویکی‌پدیا و بالاترین در برقراری ارتباطات اغتشاشگران رخدادهای بعد از انتخابات ریاست جمهوری دهم در ایران نقش مؤثری داشته‌اند.

در این مقاله با تمرکز بر این شبکه‌ها، مهم‌ترین اقدامات جریان‌های معاند نظام و کشورهای خارجی علیه منافع و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، به‌صورت مستند مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در این پژوهش، روش تحلیل محتوای شبکه‌های اجتماعی مورد نظر بوده و روش گردآوری اطلاعات نیز استفاده از سایت‌های اینترنتی و فناوری‌های خبرخوان آنلاین بوده است. دوره زمانی مورد بررسی نیز خرداد تا بهمن ماه ۱۳۸۸ است. جامعه آماری تحقیق ده وب‌سایت اصلی شبکه‌های اجتماعی (۱. فیس‌بوک ۲. توئیتر ۳. یوتیوب ۴. بالاترین ۵. بازنگار ۶. فلیکر ۷. ویکی‌پدیا ۸. گوگل ریدر ۹. دنباله ۱۰. گویا نیوز) بوده و در هر ماه رخدادهای مهم سیاسی به صورت هدفمند انتخاب شده و تحولات مربوط به آن مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. بر این اساس هفت تاکتیک اساسی جنگ نرم سایبری در فضای شبکه‌های اجتماعی طی ماه‌های مورد بررسی انتخاب و بررسی شده است. این تکنیک‌ها به شرح جدول ۱ هستند:

جدول ۱ تاکتیک‌های جنگ نرم سایبری

ردیف	نوع تکنیک
۱	شبکه‌های اجتماعی
۲	فیلترینگ
۳	ردپای بیگانگان
۴	شایعه پراکنی
۵	هک و نفوذ
۶	نشت اطلاعات
۷	پوشش رسانه‌ای

چارچوب نظری و مفهومی

جنگ نرم سایبری

جنگ نرم نوعی جدید از جنگ است که در آن به جای استفاده از زور و سلاح و قدرت نظامی از ابزارها و تکنیک‌های غیرخشونت‌آمیز در تقابل با رقیب یا دشمن برای برتری‌جویی و یا کسب منافع ملی استفاده می‌شود. جنگ‌های رسانه‌ای، جنگ‌های رایانه‌ای، جنگ الکترونیک، جنگ روانی، جنگ اطلاعاتی و سرانجام جنگ سایبری از جمله مصادیق جنگ نرم هستند. بر این اساس جنگ نرم سایبری به نوعی از جنگ اطلاق می‌شود که با استفاده از فناوری‌های مبتنی بر اینترنت مانند ایمیل، وبلاگ، وبسایت و شبکه‌های اجتماعی و با تکنیک‌هایی مانند هک و نفوذ، خرابکاری و اختلال در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی، سعی در برتری‌جویی نسبت به دشمن یا رقیب دارند و هدف از آن تغییر مواضع کشور هدف، استحاله و فروپاشی و یا تغییر حکومت در کشور مورد نظر است.

شبکه‌های اجتماعی

شبکه اجتماعی، سایت یا مجموعه سایتی است که در آن، کاربران می‌توانند علاقه‌مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خودشان را با دیگران به‌طور متقابل به اشتراک بگذارند.

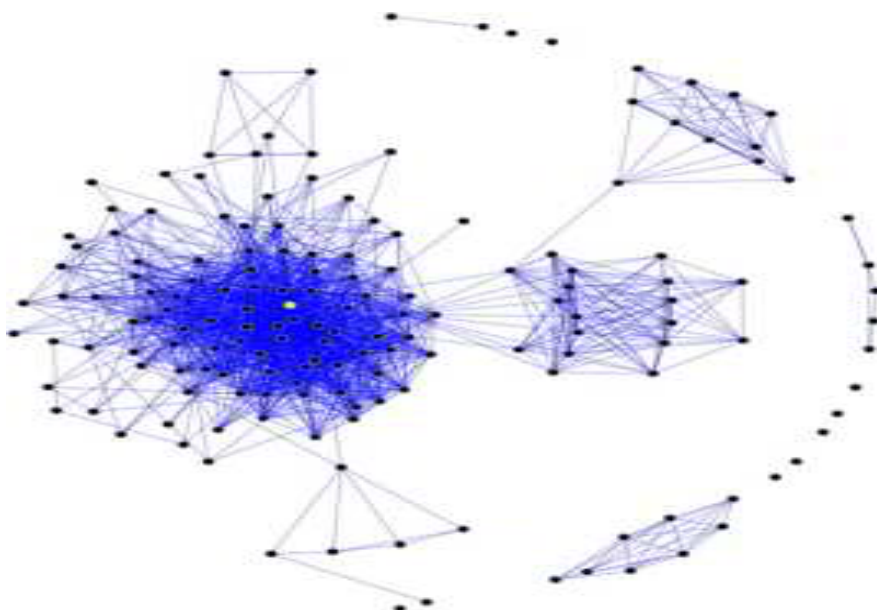
در سال‌های اخیر شبکه‌های اجتماعی با سرعتی بی‌نظیر گسترش یافته‌اند. شبکه‌های اجتماعی مانند Flickr, YouTube, del.icio.us, Orkut, Friendster, hi5, FaceBook, MySpace بستری جدید برای ایجاد شبکه‌های مجازی میان افراد هستند و در مدت زمانی کوتاه به سرعت رشد کرده‌اند. به عنوان مثال فیس بوک حدود ۳۰۰ میلیون کاربر فعال دارد (فیس بوک، ۲۰۰۹).

شبکه‌های اجتماعی سایت‌هایی هستند که با افزودن و از قالب یک سایت ساده مانند موتور جست‌وجوگر، با اضافه شدن یک امکاناتی مانند چت و ایمیل و چیزهای دیگر خاصیت اشتراک‌گذاری را به کاربران خود ارائه می‌دهند. شبکه‌های اجتماعی، محل گردهمایی صدها میلیون کاربر اینترنت است که بدون توجه به مرز، زبان، جنس و فرهنگ، به تعامل و تبادل اطلاعات می‌پردازند. یک شبکه اجتماعی، سایتی است که در مرحله اول به افراد و سازمان‌ها اجازه می‌دهد صفحات خودشان را روی آن ایجاد کنند و در مرحله دوم اجازه می‌دهد این صفحات بر اساس مشترکات گوناگون به هم متصل شوند. وقتی صحبت از شبکه اجتماعی می‌شود باید به کامیونیتی یا همان «جامعه کاربری» هم اشاره کرد. شبکه‌های اجتماعی به مجموعه‌ای از وب سایت‌های مبتنی بر فناوری‌های وب ۲ گفته می‌شود که با قابلیت ایجاد شبکه و ارتباطات مجازی تعاملی در فضای سایبر، به تأثیرگذاری بر سیاست‌های رسمی می‌پردازند. فیس‌بوک، توئیتر، فرند فیدز، بالاترین، بازنگار، دیگ، دلشیر، گروه‌های ایمیلی، وبلاگ‌ها، چت روم‌ها و فروم‌ها از جمله سایت‌هایی هستند که قابلیت شبکه‌سازی وسیعی در

اینترنت ایجاد کرده‌اند. در برخی مواقع این شبکه‌ها اقدامات خود را به فضای واقعی جامعه نیز تسری داده و به‌عنوان مثال هماهنگی و سازماندهی بسیاری از تجمع‌های سیاسی و اعتراضی در همین شبکه‌ها صورت گرفته است.

در نمودار ۱، نمایی از مدل شبیه‌سازی شده شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی نشان داده شده است (یک فتی، ۲۰۰۹).

شکل ۱: نمایی از مدل شبیه‌سازی شده شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی

منبع : http://en.wikipedia.org/wiki/Social_network

فضای مجازی مجالی برای شکل‌گیری اجتماعات جدیدی از کاربران فراهم می‌کند. از زمان فردیناند تونیس و تلاش او برای تعریف دو گونه تجمع انسانی یعنی «اجتماع» در مقابل «جامعه» (گزلفافت و گمنشافت) همه متفکران علوم اجتماعی و فرهنگی «رودرو بودن»، «محدودیت تعداد»، و «اتکا بر روابط عاطفی و نه روابط عقلانی» را از ویژگی‌های بنیانی «اجتماع» عنوان کرده‌اند (مرکز تحقیقات هم‌شهری، ۱۳۸۸).

ایران و شبکه‌های اجتماعی

ایرانی‌ها در تشکیل اجتماعات مجازی در فضای سایبر ید طولایی دارند. برای اولین بار نام ایرانی‌ها در رتبه‌بندی فناوری‌های اینترنتی با نام وبلاگ عجین شد. ایرانی‌ها توانستند در

سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ رتبه چهارم وبلاگ‌های جهان را به دست آوردند. البته به دلایل متعدد این رتبه در سال ۲۰۰۹ به جایگاه دهم تنزل پیدا کرده که باز هم نشان دهنده وجود مزیت نسبی در این مقوله در ایران است. اگرچه هیچ مرجع رسمی گزارشی درباره آمار وبلاگ‌های فارسی منتشر نکرده است اما با جمع‌بندی آمار وبلاگ‌های ثبت شده و وبلاگ‌های فعال بلاگ سرویس‌های ایرانی، می‌توان تخمین زد که در سال ۱۳۸۸ جمعاً حدود شش میلیون وبلاگ ثبت شده فارسی در فضای اینترنت وجود دارد که از این رقم ده درصد یعنی شش صد هزار وبلاگ فعال محسوب می‌شوند. براین اساس می‌توان گفت وبلاگستان فارسی یکی از بزرگ‌ترین اجتماعات مجازی و شبکه‌های اجتماعی ایرانیان محسوب می‌شود.

یکی از شبکه‌های اجتماعی قدرتمند سایت اورکات است (اورکات، ۲۰۰۹). حدود چهار سال پیش بود که مفهوم شبکه‌های اجتماعی به‌طور گسترده با حضور اورکات در میان کاربران ایرانی رواج پیدا کرد و در مدت کوتاهی آن‌قدر سریع رشد کرد که پس از برزیل و آمریکا، ایران سومین کشور حاضر در اورکات شد (باشگاه، ۱۳۸۸). اما با فیلتر شدن اورکات، گرایش ایرانی‌ها به شبکه داخلی کلوب دات کام سوق پیدا کرد. سایت کلوب در حال حاضر ادعا می‌کند بزرگ‌ترین جامعه مجازی ایرانیان است. این سایت امکاناتی شبیه سایر شبکه‌های اجتماعی در اختیار کاربران قرار می‌دهد. این سایت نیز چندین بار فیلتر شده و سپس از فیلتر در آمده است.

کاربرد اطلاع رسانی شبکه‌های اجتماعی

در جریان تحولات منتج به انتخابات دوره دهم ریاست جمهوری در ایران در خرداد ماه ۱۳۸۸ و بعد از آن شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی ایفا کردند. بخش عمده‌ای از ۲۳ میلیون کاربر اینترنتی در ایران عضو این شبکه‌های اجتماعی هستند که به‌رغم فیلتر بودن، بسیاری از آن‌ها باز هم به عنوان فضایی برای تبادل و به اشتراک‌گذاری اطلاعات، اخبار و دیدگاه‌های عمومی به‌شمار می‌آیند.

یکی از اتفاقات در مورد فیس‌بوک تبدیل این شبکه اجتماعی به فضای جریان خبری است که می‌توان از طریق آن نظر، گرایش و بینش کاربران را نسبت به موضوعات مهم خبری ارزیابی کرد. برای همین این شبکه مجهز به وسیله بسیار شگفت‌انگیزی به نام «واژگان» است که می‌توان با وارد کردن کلمه مورد نظر خود به راحتی از نظرات کاربران آگاه شد. در واقع ماهیت سایت‌های اجتماعی به گونه‌ای است که با کاربران خود به‌طور زنده و پویا رفتار می‌کنند؛ بنابراین وقتی یک سایت اجتماعی، دارای کاربر زیادی از یک منطقه باشد، اخبار آن منطقه نیز بسیار سریع در آن شبکه منتشر می‌شود. در این نوع سایت‌ها، کافی است تنها یک نفر خبر مهمی را ذکر کند تا در عرض تنها چند دقیقه و به واسطه پیوند دادن به آن خبر توسط دوستان این فرد، کل اعضای سایت از آن آگاهی پیدا کنند (وبلاگ آی تی، ۱۳۸۸).

در ایران، سایت‌های مخالف، فیلتر هستند و حتی سایت‌های اجتماعی نیز به‌خاطر عدم استفاده از امکانات بالقوه‌ای که دارند، فیلتر شده‌اند. اما اگر سری به سایت توئیتر بزنید، متوجه می‌شوید که با وجود فیلترکردن سایت توئیتر، این سایت به یکی از مهم‌ترین منابع خبری کاربران تبدیل شده است. به نحوی که اولین اخبار در هر زمینه‌ای، عمدتاً ابتدا در توئیتر مطرح می‌شود و سپس با اطلاع‌رسانی اعضای این سایت، به گوش سایر افراد نیز می‌رسد.

تاکتیک‌های جنگ نرم سایبری در ایران

در اینکه طی ماه‌های بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری دهم، کارزاری سایبری در ایران جریان داشته است میان اکثر صاحب‌نظران داخلی و خارجی اتفاق نظر وجود دارد. اینکه این کارزار یا جنگ در چه فضایی اتفاق افتاده؟ طرفین آن چه کسانی بوده‌اند؟ از چه تاکتیک‌ها و روش‌هایی برای این کارزار استفاده شده است؟ کمپین‌ها و بسیج‌های گروه‌ها و فعل و انفعالات درون این تحولات چه بوده است؟ نیاز به بررسی مصداقی و عینی این تحولات دارد. بر این اساس محقق سعی کرده با رصد رخداد‌های مذکور در فضای مجازی، به دسته‌بندی و شکل‌دهی منسجم آنها از نظر تئوریک بپردازد و تصویری نسبتاً واضح از آنچه به عنوان جنگ نرم سایبری در فضای شبکه‌های اجتماعی رخ داده ارائه کند. بدیهی است با توجه به دگرگونی رخدادها و روش‌ها، و حملات و ضدحملات انجام شده از سوی گروه‌های مختلف، این تلاش تئوریک با چالش‌هایی نیز روبه‌رو بوده است. در عین حال شاید این مقاله درآمدی باشد برای تحقیقات بعدی تا با استناد به یافته‌های آن بتوان، مبانی مستحکم‌تری از جنگ سایبری در ایران استخراج کرد.

۱. شبکه‌های اجتماعی

در این نکته شکی نیست که بخش عمده‌ای از ساماندهی ارتباطات میان جوانان - به‌خصوص جوانان تهرانی - در تحولات پس از انتخابات ریاست‌جمهوری دهم در ایران از طریق اینترنت و شبکه‌های اجتماعی صورت گرفته است. شاید به دلیل بسته بودن فضای سیاسی و اجتماعی کشور و ممنوعیت انتشار اخبار مرتبط با اجتماعات اعتراضی در رسانه‌های رسمی مانند صدا و سیما و مطبوعات و محدودیت‌های مرتبط با تلفن همراه و پیامک، اکثر فعالان این اجتماعات به رسانه‌های جایگزین و شبکه‌های اجتماعی روی آوردند. به‌طوری که حتی در کیفرخواست دادستان تهران علیه متهمان اغتشاشات اخیر، به صراحت درباره نقش این شبکه‌ها مطالبی بیان شده است (خبرگزاری فارس، ۱۳۸۸). معاون دادستان سایت شبکه اجتماعی توئیتر را متهم کرد که به روزرسانی سایت خود را «که مستلزم قطع چندروزه» بود، با هدف حمایت و سرویس‌دهی به آشوبگران به تأخیر انداخت. همچنین فیس‌بوک متهم شده که «در راستای تسهیل ارتباط میان کاربران ایرانی و سایر کشورها در مقطع اغتشاشات نسخه آزمایشی خود را ارائه کرد تا آشوبگران بهتر بتوانند از آن استفاده کنند». بخشی از کیفرخواست هم «قراردادن

نرم افزار ترجمه انگلیسی به فارسی و بالعکس برای استفاده عمومی» را از جمله سرویس‌هایی دانسته که «به اغتشاشگران» ارائه شد. شرکت گوگل پس از بروز ناآرامی‌ها در تهران اعلام کرده بود روند توسعه مترجم زبان فارسی خود را سرعت خواهد بخشید و دلیل این کار را «علاقه زیاد جهانی به تحولات ایران» عنوان کرده بود (قلم آنالین، ۱۳۸۸).

با رواج فیس‌بوک در بین ایرانیان که نمایانگر نسل تازه شبکه‌های اجتماعی بوده است، این سایت بلافاصله در ایران فیلتر شد و این وضعیت تا حوالی بهمن ماه سال ۸۷ ادامه داشت اما در این ماه در چرخشی عجیب هر دو سایت فیس‌بوک و یوتیوب در ایران قابل دسترسی شدند.

با «آزاد شدن فیس‌بوک» در ایران، صدها هزار کاربر اینترنتی در یک ماه نخست در این سایت ثبت نام کردند. این استقبال ناگهانی و کم‌سابقه از فیس‌بوک در ایران سبب شد تا توجه مدیران این شرکت نیز به سوی ایران معطوف شود. برخی گزارش‌ها حاکی است که در فاصله حدود چهار ماه و نیم رفع فیلتر فیس‌بوک در ایران، شمار افرادی که از داخل ایران به این شبکه پیوسته‌اند بیش از هفت هزار درصد افزایش نشان داده است و برخی برآوردها حاکی است که نزدیک به ۶۰۰ هزار نفر از داخل ایران عضو این سایت پرتعداد ارتباطات تعاملی هستند. با اینکه فیس‌بوک هیچ‌گاه شمار اعضایش را در یک کشور اعلام نمی‌کند اما دو قرینه نشان می‌دهد که این سایت در طول بهار ۸۸ محبوب‌ترین سایت ایرانیان در داخل کشور بوده است، نخست انتشار گزارشی از تعاملات جهانی در شبکه فیس‌بوک که در مقایسه با فصل مشابه در سال قبل نشان دهنده رشد شگفت‌انگیز استقبال از فیس‌بوک در ایران بود و این امر فیس‌بوک را بر آن داشت که با افزایش بی‌سابقه و تصاعدی کاربران ایرانی‌اش، افزودن زبان فارسی به فیس‌بوک را در اولویت قرار دهد. سرانجام در آغاز خرداد ماه ۸۸ امکان استفاده از فیس‌بوک به زبان فارسی نیز فراهم آمد.

قرینه دوم، آمارهای سایت‌هایی چون آلکسا بود که نشان دهنده رشد بی‌سابقه فیس‌بوک در ایران بود؛ به گونه‌ای که این سایت پس از گوگل و یاهو در چند روز مانده به انتخابات به سومین سایت محبوب در کشور بدل شد (حبیبی‌نیا، ۱۳۸۸). براین اساس می‌توان گفت برخی از مهم‌ترین کارکردهای این شبکه در ایران به شرح جدول دو هستند.

جدول ۲ کارکردهای شبکه‌های اجتماعی در ایران

ردیف	نوع کارکرد شبکه اجتماعی
۱	اطلاع‌رسانی شخصی و اجتماعی
۲	خود تقویت‌گری و موج‌سازی
۳	تخیله روانی و یافتن رابطه‌های تازه
۴	تأثیرگذاری بر روند زندگی روزانه و سبک زندگی
۵	بازنمایی و هویت بخشی به افکار عمومی
۶	بازنمایی بخشی از شمای زندگی مجازی
۷	برقراری تعامل میان افراد و گروه‌های مختلف
۸	تأثیرگذاری به عنوان مدلی از یادگیری اجتماعی

توثیتر

مرکز دیپلماسی عمومی دانشگاه کالیفرنیا در گزارشی بر نقش وب‌سایت‌هایی مانند توثیتر در ناآرامی‌های پس از انتخابات ایران پرداخته و تأکید کرد ۹۸ درصد از لینک‌های توثیتر، درباره انتخابات و ناآرامی‌های پس از آن بود. پوشش خبری اعتراضات پس از انتخابات از طریق رسانه‌های جدیدی همچون توثیتر، یوتیوب، فیس‌بوک و فلیکر صورت گرفت و در نتیجه رسانه‌های جدید، نخستین منبع اطلاعات برای معترضین نه تنها برای برقراری ارتباط معترضین با دیگران بلکه برای رسانه‌های جهان شد.

درست دو هفته پس از گذشت انتخابات ایران، نظرسنجی مرکز تحقیقاتی «پی‌ای‌وی» نشان داد که ۹۸ درصد از لینک‌های توثیتر، درباره انتخابات ایران و ناآرامی‌های متعاقب آن بود و ۶۳ درصد از لینک‌های ارسال شده به وبلاگ‌ها و دیگر منابع رسانه‌ای جدید به‌طور ویژه بر انتخابات ایران متمرکز شده بودند. علاوه بر توثیتر، فیس‌بوک نیز برای حمایت از معترضین، به سرعت زبان فارسی را به قابلیت‌های خود افزود.

از دیگر نقش‌های توثیتر در ناآرامی‌های ایران می‌توان به این مطلب اشاره کرد که توثیتر فضایی را به وجود آورده بود که افراد از مناطق مختلف جهان نیز تنظیمات منطقه جغرافیایی توثیتر را بر اساس منطقه تهران تنظیم کرده بودند و با پیوستن به گروه فیس‌بوک میرحسین موسوی، علائم سبزنگ یا تصاویری برای نشان دادن همراهی خود با گروه‌های مخالف ایران ایجاد کردند.

سرویس اینترنتی توثیتر، فهرست بالاترین‌های مراجعه را در سال جاری مسیحی به این سرویس اعلام کرد. ایران با واژه‌های «انتخابات ایران، تهران، ایران» در رتبه نخست ۲۱ موضوع مورد مراجعه توسط کاربران توثیتر در سال ۲۰۰۹ قرار دارد. سایت توثیتر از سال ۲۰۰۶ راه‌اندازی شد و در جریان انتخابات ریاست‌جمهوری ایران و تظاهرات مردمی، به‌علت غیبت اجباری خبرنگاران خارج، همراه با فیس‌بوک، به ابزار مهم ارتباطی ایران و خارج تبدیل شد. به‌گونه‌ای که بعضی‌ها حرکت مردمی ایرانیان را «انقلاب توثیتری» نامیدند. تا قبل از وقایع ایران،

استفاده از سایت‌های جمعی مانند فیس‌بوک و توئیتر و امثال آن‌ها، بیشتر برای اهداف تفریحی بوده است. درحالی که اکنون اینترنت به ابزاری برای طرح و گسترش نظرات سیاسی و اخبار اجتماعی تبدیل شده است. ایرانیان از فیس‌بوک استفاده می‌کنند زیرا امکانات بیشتری به کاربران می‌دهد اما توئیتر چون مطالب کوتاه‌تری را می‌پذیرد، از نظر سرعت کار مهم‌تر است (رادیو فرانسه، ۲۰۱۰).

وزارت خارجه آمریکا در کنار شبکه‌هایی چون فیس‌بوک، از توئیتر برای القای تقلب در انتخابات ایران و ایجاد فضای شایعه و التهاب و آشوب، حداکثر استفاده را کرد و حتی به گردانندگان این شبکه جایزه داد؛ اما اکنون خبر می‌رسد که شبکه اینترنتی مذکور خود به‌وسیله شناسایی و دستگیری فعالان آشوب تبدیل شده است. محافل غربی حامی آشوب اکنون از توئیتر به عنوان «شبکه خطرناک» یاد می‌کنند. در این زمینه روزنامه‌هایی چون تایمز، دی‌سایت و تلگراف هشدارهای مشابهی را منتشر کردند. به ادعای آن‌ها، ایران از این شبکه برای شناسایی مخالفان و امکان ردیابی و شناسایی این طیف استفاده می‌کند (سحر نیوز، ۱۳۸۸).

یک مجله آمریکایی در گزارشی با تأکید بر اهمیت شبکه اجتماعی توئیتر در تحولات اخیر ایران و با اشاره به اظهارات اخیر کلینتون وزیر امور خارجه آمریکا، تحولات آینده در سیاست خارجی آمریکا علیه دولت‌های هدف مخالف سیاست‌های این کشور را به جنگ جهانی ایده‌ها تشبیه کرد. مجله آمریکایی *فارین پالیسی* با اشاره به تحولات اخیر در ایران، در گزارش خود به طرح این موضوع پرداخت که چگونه وزارت امورخارجه آمریکا باید به توانمند کردن و تقویت شبکه‌های اجتماعی اینترنتی در مبارزه‌ای جهانی به بسط اهداف آمریکا بپردازد. این مجله آمریکایی تأکید کرد که دولت آمریکا باید به حمایت از جنبش سبز ایران در پشت صحنه و نه آشکارا ادامه دهد. این نشریه آمریکایی ادامه داد: استفاده زیرکانه از شبکه‌های اجتماعی اینترنتی نظیر توئیتر، فیس‌بوک و دیگر سایت‌ها در کنار پیام‌های کوتاه و گسترش استفاده از فناوری تلفن‌های همراه می‌تواند به حمایت از جنبش‌ها [نظیر سبزها] کمک کند (خبرگزاری فارس، ۱۳۸۸).

پایگاه اینترنتی مؤسسه تحقیقاتی «هریتیج» گزارشی به قلم جیمز جی. کارافانو پژوهشگر ارشد مطالعات امنیت ملی مؤسسه تحقیقاتی هریتیج آمریکا، منتشر کرد که به نقش شبکه‌های اجتماعی و اینترنتی در حوادث پس از انتخابات ایران اختصاص دارد. در این پژوهش که با عنوان «آشوب‌آفرینی توئیتر» آغاز می‌شود، ادعا شده است: مردم به ابزارهای شبکه‌های اجتماعی روی آوردند و از خدمات‌رسانی گسترده این ابزارها بهره بردند. مردم از این فناوری‌های وب ۲ حداقل در چهار زمینه استفاده کردند: خبرنگاری خیابانی، بسیج کردن ایرانی‌های مقیم خارج، سازماندهی فعالان سیاسی، راه‌اندازی جنگ اطلاعاتی. در این گزارش آمده است: شبکه‌های اجتماعی می‌توانند فعالیت‌های اعتراض‌آمیز را سازماندهی کرده و در اطلاع‌رسانی روند

رویدادها نقش آفرینی کنند. ای.میل، فیس بوک، توئیتر، مای اسپیس، ویکی پدیا، یوتیوب در مجموع وب ۲ نامیده می شوند (سحرنیوز، ۱۳۸۸).

ایوان ویلیامز مدیر اجرایی شبکه اینترنتی توئیتر اعلام کرد که این شبکه اینترنتی مشغول طرح ریزی برنامه هایی نرم افزاری برای ممانعت از سانسور دولتی این شبکه در کشورهای ایران و چین است (عصر ایران، ۱۳۸۸).

بالاترین

همچنین سایت بالاترین به عنوان یکی از سایت های اشتراک لینک که بیش از ۳۰ هزار کاربر ثبت نام شده دارد از سوی گروه های مختلف مورد توجه قرار گرفت. برخی در نقد آن و برخی در حمایت از آن موضع گیری کردند. سایت های اجتماعی مخالف و منتقد نظام مانند بالاترین و دنباله تنها سایت های فعال در این فضا نیستند. سایتی با عنوان والاترین آغاز به کار کرد که گرایش اصولگرایانه دارد. بسیاری از کاربران سایت بالاترین از اینکه نمی توانند به صورت آزادانه عضو سایت والاترین شوند انتقاد کرده و آن را نشانه حکومتی بودن این سایت دانستند (وبلاگ مرثیه، ۱۳۸۸).

یوتیوب

محور عمده فعالیت های مبتنی بر یوتیوب، روی انتشار فیلم هایی از اجتماعات اعتراضی متمرکز شده بود (یوتیوب، ۲۰۰۹).

وبلاگ گوگل در پستی به بررسی ویدئوهای ارسالی از ایران بر روی یوتیوب پرداخت. نویسنده این مطلب اعتقاد دارد که: ۱. ویدئوهای ارسالی از ایران، زبان جدید گزارشگری تصویری شهروندی است؛ ۲. تصاویر کیفیت خوبی ندارند اما پیام روشنی دارند؛ چیزی که وبلاگ گوگل آن را «صدای بدون ویرایش مردم» خواند (بی بی سی فارسی، ۲۰۰۹).

یوتیوب در حال حاضر به عنوان پرطرفدارترین سایت آنلاین برای اشتراک گذاری برنامه های ویدئویی است. این سایت هم اکنون ۴۶ درصد از سهم بازار اشتراک ویدئویی آمریکا را در اختیار دارد. یوتیوب هم اکنون بیش از ۱۰۰ میلیون کلیپ رایگان در اختیار کاربران این سایت قرار داده است. محبوبیت یوتیوب باعث شد در اکتبر ۲۰۰۶ گوگل این سایت را به مبلغ یکصد و ۶۵ میلیارد دلار خریداری کند.

بر اساس آمار و محاسبات سایت الکسا، یوتیوب هم اکنون چهارمین سایت پر بازدیدکننده جهان است و تنها سایت های یاهو، ایم اس ان و گوگل را بالاتر از خود می بیند. با اینکه کاربران ایرانی، به خاطر سرعت پایین دسترسی به اینترنت در ایران، مشکلاتی زیادی برای تماشای راحت ویدئوهای یوتیوب دارند ولی این سایت در ایران هم مورد توجه است؛ و باز بر طبق آمار سایت الکسا، سایت یوتیوب هفدهمین سایت پر بازدید در ایران است و از این حیث بر سایت های تمامی خبرگزاری های کشور، برتری دارد. قرار دادن کلیپ هایی با محوریت تمسخر

مسئولان بلندپایه نظام جمهوری اسلامی، سیاه‌نمایی از وضعیت مردم در کشور، انعکاس موارد ناهنجار اجتماعی در ایران و موارد غیراخلاقی که در بسیاری از موارد به عنوان بلوتوث در گوشی‌های تلفن همراه رد و بدل می‌شود، از جمله مهم‌ترین ویدئوهایی است که کاربر پس از جست‌وجوی کلمه «ایران» به آن برمی‌خورد (خبرگزاری فارس، ۱۳۸۸).

طومار اینترنتی خطاب به هاتبرد در شبکه‌های اجتماعی

به دنبال قطع برنامه‌های دو شبکه بی‌بی‌سی فارسی و صدای آمریکا از سوی ماهواره هاتبرد به این علت که پخش پارازیت‌های ارسالی از سوی ایران بر روی این دو شبکه، به شبکه‌های همجوار آن‌ها نیز آسیب می‌رساند (وبلاگ ایده‌ها، ۱۳۸۸). برخی از کاربران اینترنت اقدام به تهیه طومارهای اینترنتی برای ارسال به مدیران هاتبرد به منظور راه‌اندازی مجدد این شبکه‌ها کردند. لینک این طومارها برای جمع‌آوری امضا، در شبکه‌های اجتماعی منتشر شده و همگان به امضا آن تشویق می‌شدند (وبلاگ بی نام، ۱۳۸۸).

تحریم مخابرات در ایران، روز سکوت سبز

در ادامه اقدامات اجتماعی حامیان جنبش سبز، خبری در شبکه‌های اجتماعی به سرعت منتشر شد مبنی بر اینکه معترضان به دولت، روز چهارشنبه ۳۰ دی ماه با «سکوت سبز» ارتباطات مخابراتی را تحریم می‌کنند. این تحریم شامل عدم استفاده از تلفن‌های ثابت، همراه و ارسال اس‌ام‌اس می‌شود (سایت پیک ایران، ۱۳۸۸). البته درباره اینکه این اقدام تا چه حد عملی شد هیچ گزارشی منتشر نشد.

انتشار تصاویر اشتباه

شبکه‌های اجتماعی همچنین نسبت به انتشار تصاویر اشتباه از فعالیت‌های جنبش سبز در ایران در سطح اینترنت هشدار دادند و از جمله نوشتند: تصویر خاصی به نام ندا آقاسلطان، قمه‌زدن یک دختر عراقی و تصویر مقابله پلیس هندوراس با تظاهرکنندگان ربطی به ایران ندارد (ارتش سبز، ۱۳۸۸).

۱۳ آبان و شبکه‌های اجتماعی

رخدادهای مرتبط با ۱۳ آبان را می‌توان به سه بخش قبل، حین و بعد از این روز تقسیم کرد. در هفته‌های قبل از ۱۳ آبان اقدامات زیادی در فضای سایبر برای سازماندهی افراد و مشارکت در تجمع‌های این روز صورت گرفت که از جمله می‌توان به شعارنویسی برای ۱۳ آبان، انتشار پوسترهای راهپیمایی ۱۳ آبان، و طراحی برنامه‌های تبلیغاتی این روز اشاره کرد. بررسی‌ها نشان

می‌دهد در این روز ۱۸۸ فیلم از ۱۳ آبان توسط جنبش سبز تهیه و روی یوتیوب آپلود شده است. محور اصلی فیلم‌ها، کتک‌زدن یک دختر جوان توسط نیروی ضد شورش، پاره کردن عکس رهبری و شعارهای ساختارشکنانه افراد است. فیلم‌های مشابهی بر روی سایت ای‌اوال منتشر شده است (سایت ای‌اوال، ۲۰۰۹).

در فیس بوک صفحه‌ای با نام گرین کست ایجاد شده که کل اخبار جنبش سبز از جمله اخبار ۱۳ آبان را پوشش می‌داد (فیس بوک، ۲۰۰۹). میرحسین موسوی نیز صفحه‌ای در فیس‌بوک دارد که در آن ۱۱۹ هزار عضو و حامی ثبت نام کرده‌اند (فیس بوک، ۲۰۰۹). زهرا رهنورد نیز دارای صفحه‌ای در فیس بوک است که ۳۸ هزار عضو و حامی دارد (فیس بوک، ۲۰۰۹). صفحه مهدی کروبی در فیس بوک نیز ۱۷ هزار عضو و حامی دارد (فیس بوک، ۲۰۰۹). با جست‌وجوی عبارت داخل گیومه «۱۳ آبان» گوگل ۶۴۸ هزار صفحه حاوی این عبارت را به شما معرفی می‌کند (گوگل، ۲۰۰۹). همچنین با درج عبارت انگلیسی «aban» نیز گوگل ۱۲۱ صفحه را به شما نشان می‌دهد (گوگل، ۲۰۰۹). همچنین گوگل ۱۸۴۰ فیلم ویدئویی درباره ۱۳ آبان لینک کرده است (گوگل، ۲۰۰۹).

پربیننده‌ترین تصویر ۱۳ آبان تصویر کتک‌زدن یک دختر جوان توسط یک نیروی ضدشورش با باتوم است که او را در یک گوشه‌گیر انداخته است. این تصویر به عنوان اوج خشونت پلیس علیه زنان معرفی شده است. این فیلم رتبه اول فیلم‌های اینترنتی در باره ۱۳ آبان را نیز در گوگل به خود اختصاص داده است (گوگل، ۲۰۰۹).

یکی از تاکتیک‌های جنبش سبز در فعالیت‌های اینترنتی، گرفتن عکس از نیروهای لباس شخصی، نیروهای بسیجی و نیروهای انتظامی و درشت‌نمایی عکس‌ها و فیلم‌های آنان و کمک گرفتن از کاربران برای شناسایی ایشان است. در چندین مورد خاص این تکنیک به درست یا غلط منجر به ارائه اطلاعاتی درباره هویت افراد مذکور شده است (وُرد پرشیا، ۲۰۰۹). بیشترین حجم فیلم‌های تحلیلی درباره ۱۳ آبان مرتبط با محسن سازگارا است که در یوتیوب این فیلم‌ها را بارگذاری کرده است (سازگارا، ۱۳۸۸). فعال‌ترین صفحه توئیتری مرتبط با تحولات انتخاباتی ایران صفحه‌ای با نام انتخابات ایران است که ۲۴ هزار دنبال‌کننده دارد (توئیتر، ۲۰۰۹).

روز دانشجو و شبکه‌های اجتماعی

در آذر ماه ۱۳۸۸ دو رخداد مهم در زمینه برگزاری تجمع‌ها در کشور اتفاق افتاد؛ اولی تجمع‌های دانشجویی موافق و مخالف در دانشگاه تهران که بازتاب رسانه‌ای بسیار گسترده‌ای در ایران و جهان داشت و دومی برگزاری تجمع اعتراضی در واکنش به هتک حرمت امام (ره) در مقابل دانشگاه تهران. در طول روز ۱۶ آذر به خصوص از عصر این روز شبکه‌های اجتماعی نظیر توئیتر، فرند فیدز، بالاترین و وب‌سایت‌های اصلاح طلب اقدام به انتشار لحظه به لحظه رخدادها کرده و از مردم برای پیوستن به معترضان دعوت می‌کردند.

رخدادهای تاسوعا و عاشورای ۸۸

برنامه‌ریزی برای برگزاری اجتماعات اعتراض‌آمیز و اغتشاش در روز عاشورا از مدت‌ها قبل در فضای سایبر آغاز شده بود و طی روزهای منتهی به این مناسبت مذهبی، حجم سنگینی از تبلیغات سایبری در فضای اینترنت به مخاطبان القا شد (بی‌بی‌سی فارسی، ۱۳۸۸). پیش از آن سایت‌های اینترنتی ادعا کردند که مراسم تاسوعا و شب عاشورا در تهران و اصفهان به خشونت کشیده شده و لباس‌شخصی‌ها به مراسم سخنرانی آقای خاتمی در بیت آیت‌الله خمینی در جماران حمله کردند (روز آنلاین، ۱۳۸۸).

در روز عاشورا اغلب سایت‌های اینترنتی مخالف نظام و شبکه‌های اجتماعی هوادار آنها اقدام به انتشار لحظه به لحظه اخبار این روز کردند (گویا نیوز، ۱۳۸۸). در اولین ساعات عصر عاشورا برخی سایت‌ها از کشته شدن یک شهروند در میدان ولیعصر خبر دادند (گویا نیوز، ۱۳۸۸). برخی از کاربران اینترنت مشاهدات خود را از زیرگرفته شدن یک شهروند توسط خودرو پلیس روی اینترنت منتشر کرده‌اند (اخبار روز، ۱۳۸۸).

فیلم‌های متعددی از صحنه‌های تظاهرات روز عاشورا روی سایت یوتیوب منتشر شده که تعداد آن‌ها به بیش از ۴۰ مورد می‌رسد (یوتیوب، ۲۰۰۹). سایت‌های اینترنتی تلویزیون‌های مشهور بین‌المللی نیز این فیلم‌ها را انتشار دادند (تلویزیون واشنگتن، ۲۰۰۹). سایت رویدادنیوز ادعا کرد از عصر روز عاشورا دسترسی به اینترنت در نقاط مختلف کشور به شدت محدود شد. برخی سایت‌های اینترنتی نیز قابل مشاهده نبوده و گفته می‌شود مسیر DNS اینترنتی آنها تغییر داده شده است (رویداد نیوز، ۱۳۸۸).

راهپیمایی ۹ دی ماه

محسن مخملباف و محسن سازگارا در آستانه ۹ دی ماه، اطلاعیه مشترکی صادر کرده و از مردم خواستند در روز چهارشنبه ۹ دی ماه برای ادامه تظاهرات به خیابان نیامده و در عوض پنج‌شنبه ساعت ۳ بعد از ظهر در تمامی شهرها به خیابان بیابند (روایی، ۱۳۸۸). راهپیمایی باشکوه مردم در روز ۹ دی ماه در سراسر کشور از سوی سایت‌های اینترنتی مخالف نظام با «عنوان راهپیمایی دولتی» نامیده شده و به جای انعکاس ابعاد این رخداد، آن‌ها روی برخی حاشیه‌های این مراسم مانند توزیع کیک و ساندیس متمرکز شدند (گویا نیوز، ۱۳۸۸).

برنامه‌ریزی برای راهپیمایی ۲۲ بهمن

همه‌پیکاری و تحریک افراد برای حضور در راهپیمایی روز ۲۲ بهمن و نشان‌دادن نمادهای سبز از آخرین روزهای دی ماه آغاز شده و در این زمینه در وبلاگ‌ها و سایت‌های متعددی پیام‌هایی با مضمون تشویق حضور پرشمار در میدان آزادی منتشر شد (وبلاگ دولت ملی، ۱۳۸۸). بهمن ماه یکی از معدود ماه‌های بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری بود که به‌رغم افزایش حجم

تبلیغات گروه‌های سبز و اپوزیسیون خارج کشور برای راه‌اندازی یک حرکت اعتراضی و تبلیغاتی، هیچ برنامه یا ناآرامی و اغتشاشی از سوی آن‌ها در کشور برگزار نشد. از این زاویه می‌توان گفت آخرین برنامه هماهنگ اغتشاشی این گروه‌ها مربوط به روز عاشورا بود که آن هم با حضور حماسی مردم در راهپیمایی ۹ دی ماه، تحت‌الشعاع قرار گرفت و حضور گسترده مردم در راهپیمایی ۲۲ بهمن به منزله شوکی سهمگین بر این گروه محسوب می‌شود.

۱. شکست تاکتیک جنگ تروا در ۲۲ بهمن

بررسی محتوای حداقل ۴۰۰ خبر و پیام منتشره در شبکه‌های اجتماعی سایبری مانند فیس‌بوک، بالاترین، یوتیوب، توئیتر و وبلاگستان فارسی نشان می‌دهد که هواداران به اصطلاح جنبش سبز قصد داشتند با حضوری هماهنگ و حسابگرانه در راهپیمایی ۲۲ بهمن و به خصوص در محل تجمع نهایی راهپیمایان در میدان آزادی با به کار بردن تاکتیک مشهور «اسب تروا»، اقدام به سر دادن شعارهای ساختارشکنانه و برهم زدن مراسم مذکور کرده و با نمایش قدرت خود در مقابل خبرنگاران خارجی، نظام را با چالش جدیدی مواجه سازند.

در این تاکتیک ضمن فراخوان گسترده و با تمام توان برای حضور در این مراسم، از هواداران سبز خواسته شده بود بدون جلب توجه در ساعات اولیه صبح ۲۲ بهمن خود را به میدان آزادی رسانده و جایگاه‌های اصلی مردمی را پر کنند.

در سناریوی طراحی شده پیش‌بینی شده بود به‌رغم اعزام گسترده نیروهای بسیجی از شهرستان‌ها برای حضور در میدان آزادی، سبزه‌ها ابتکار عمل را به دست گرفته و با سردادن شعار و برهم زدن مراسم، رئیس‌جمهور را وادار به ترک محل سخنرانی کنند و سپس راهپیمایی سبزه‌ها به مسیرهای دیگری در تهران ادامه پیدا کند. بر اساس این سناریو که رگه‌های آن را می‌توان در لابه‌لای سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی پیدا کرد، حکومت امکان برخورد شدید با اغتشاشگران در این روز را نخواهد داشت چرا که مراسم از سوی خبرنگاران خارجی پوشش داده می‌شود. هدف این عملیات این بود که ضمن نمایش قدرت سبزه‌ها، از یکسره شدن سرنوشت آن‌ها در این روز و نشان دادن حضور حماسی مردم انقلابی در ۲۲ بهمن از رسانه‌ها جلوگیری شود.

بعد از شکست این تاکتیک و حضور گسترده مردم در راهپیمایی ۲۲ بهمن، طراحان این سناریو سعی در توجیه این شکست داشته و اعلام کردند که پلیس در برخی مناطق با سبزه‌ها برخورد خشن داشته و ده‌ها هزار نفر را بازداشت کرده است. همچنین بر روی این محور تبلیغاتی متمرکز شدند که دولت با اعزام اتوبوس‌ها و قطارها از شهرستان‌ها، عوامل خود را در تهران متمرکز کرده است. همچنین محسن سازگارا در تحلیل‌های روزانه خود بعد از ۲۲ بهمن سعی کرد این طور وانمود کند که حضور میلیونی مردم در این راهپیمایی از اهمیت سیاسی برخوردار نبوده و آن را «تظاهرات ساندیسی» نامید.

۲. فیلترینگ

یکی از مصادیق جنگ نرم سایبری، مقابله با فیلترینگ و اتخاذ راهبرد ضدفیلترینگ است. در زمینه مقابله با سیاست فیلترینگ جمهوری اسلامی ایران، تلاش‌های سازمان‌دهی شده فراوانی برای دور زدن فیلترینگ در فضای اینترنت صورت گرفته است. این اقدامات از راه‌اندازی کمیته‌های به اصطلاح مقابله با فیلترینگ تا آموزش روش‌های مقابله با پارازیت‌های ماهواره‌ای را شامل می‌شود. موضوع فیلترینگ و ضد فیلترینگ، موضوع چالش بر انگیزی است که طی سال‌های گذشته در فضای سایبر ایرانی مطرح بوده است. با افزایش دامنه فیلترینگ سایت‌های معاند و مخالف نظام در ایران، فعالیت شرکت‌ها و سازمان‌های غربی برای ساخت و ارائه فیلترشکن‌های جدید نیز افزایش یافته است. برخی صاحب‌نظران از این موضوع به عنوان جنگ فیلترینگ نام می‌برند.

کمیته مبارزه با فیلترینگ در ایران

گروهی با عنوان «کمیته مبارزه با سانسور در ایران» و نام اختصاری «ایران پروکسی» که از مدت‌ها قبل کار خود را آغاز کرده، در اقدامی جدید، روش‌های عبور از فیلترینگ را به کاربران اینترنت در ایران آموزش داده است. این گروه با اختصاص دادن آدرس‌های پروکسی مختلف که قطعاً هزینه زیادی را در بر دارد همواره سعی کرده آدرس‌های اینترنتی ضد فیلتر خود را به روز نگه دارد.

در یکی از گزارش‌های منتشره در وب‌سایت این کمیته با عنوان «ایران آزاد» ادعا شده است: براساس پژوهش‌های گزارشگران بدون مرز، ایران به خاطر سانسور فراگیر اینترنتی در فهرست کشورهای دشمن اینترنت قرار دارد. در ایران بیش از ده میلیون سایت فیلتر شده است و به‌طور متوسط ماهیانه تعداد هزار سایت که از طریق مراجع ذی‌صلاح (قوه قضائیه و کمیته تعیین مصادیق پایگاه‌های غیرمجاز اینترنتی) اعلام می‌شود، پالایش و فیلتر می‌شوند. ضمن آن‌که بانک اطلاعاتی نرم‌افزار پالایش که به‌صورت روزانه و اتوماتیک از سایت شرکت سازنده به‌روزرسانی می‌شود نیز مبادرت به فیلترینگ روزانه ۲۰۰ تا ۳۰۰ سایت غیراخلاقی و فیلترشکن می‌کند. (سایت فور شیر، ۲۰۰۹) ایران پروکسی در سری جدید فیلترشکن‌های خود قسمتی را برای به‌روز کردن توئیت در نظر گرفته است با وارد کردن شناسه، کلمه عبور و توییت خود توئیت شما از طریق ایران پروکسی به‌روز می‌شود.

راه‌های مقابله با امواج پارازیت ماهواره‌ای

با اوج گرفتن اقدامات علیه فعالیت شبکه‌های غیرمجاز ماهواره‌ای، برخی از وب‌سایت‌ها در اقدامی هماهنگ و سازماندهی شده، راه‌های مقابله با امواج پارازیت ماهواره‌ای را به مخاطبان خود آموزش می‌دادند. از جمله در وب‌سایتی با نام «اینفو ساید آو ایران» راه‌های فرار از پارازیت ماهواره‌ای آموزش داده شده است (سایت اینساید فور ایران، ۲۰۰۹).

قطع برنامه‌های شبکه‌ی العالم از دو ماهواره «نایل ست» و «عرب ست»

ماهواره‌های نایل ست و عرب ست که پخش برنامه‌های العالم در خاورمیانه را برعهده داشتند در اقدامی مغایر قراردادهای صورت گرفته، پخش برنامه‌های العالم را قطع کردند. «به دنبال این اقدام، العالم پخش برنامه‌های خود را روی یکی دیگر از ماهواره‌ها که با فضای ماهواره‌های عربی نزدیک است، آغاز کرد. به گزارش پایگاه اطلاع رسانی شبکه‌ی العالم، «آتلانتیک برد ۴» پنجمین ماهواره‌ای است که شبکه‌ی بین‌المللی العالم از پنجشنبه شب از طریق آن با مخاطبان خود ارتباط برقرار کرد (الف، ۱۳۸۸).

آمریکا به دنبال شکستن فیلتر اینترنتی در ایران

یک روزنامه انگلیسی در گزارشی اعلام کرد دولت آمریکا به‌طور مخفیانه در حال آزمایش فناوری شکستن فیلتر در چین و ایران است. روزنامه دیلی تلگراف در گزارشی نوشت: سیستم اف‌آئی با استفاده از یک فناوری که محدودیت‌های اعمال شده توسط حکومت‌ها را دور می‌زند اخبار را ارسال خواهد کرد. بر اساس اعلام یک مقام بلند پایه در بی‌بی‌سی که نهاد مستقل دولت آمریکا و مسئول پخش بین‌المللی شبکه‌های مورد حمایت واشنگتن است، سیستم اف‌آئی در حال حاضر به صورت فعال در حال آزمایش در ایران و چین است. دیلی تلگراف همچنین نوشت: اخبار مورد نظر از طریق ایمیل به کاربرانی که از سرویس‌های گوگل، هات‌میل و یاهو استفاده می‌کنند، ارسال می‌شود. کن برمن، رئیس بخش فناوری اطلاعات بی‌بی‌سی نیز گفت: ما افرادی را در ایران و چین داریم که به وسیله آن‌ها در حال آزمایش سیستم فوق هستیم (سحر نیوز، ۱۳۸۸).

فیلتر شکن دائمی

با افزایش دامنه‌ی جنگ فیلترها، برخی سایت‌های اینترنتی روش‌های جدید برای عبور از سد فیلترینگ را به کاربران آموزش می‌دهند. در یکی از این روش‌ها آمده است: فیلتر شکن دائمی و با سرعت فوق العاده داشته باشید. تنها چیزی که برای این فیلتر شکن احتیاج دارید یک مقدار اندک «هاست» یا همان فضای اینترنتی است. کافی است فایل خاصی را دانلود کنید. بعد آن را از حالت زیپ در آورده و محتویاتش را داخل هاست خودتان بریزید. فیلتر شکنتان آماده است (اسپید شیر، ۲۰۰۹).

آموزش دانلود ویدئوها از یوتیوب

همین مسئله عیناً در مورد دانلود فایل‌های ویدئویی از سایت یوتیوب هم صادق است. در آموزش‌های نوین روش دانلود فایل از یوتیوب چنین آمده است: تماشا و یا دانلود کردن ویدئوهای یوتیوب یکی از معضلات کاربران ایرانی است؛ خصوصاً که سد فیلترینگ هم مانعی مضاعف محسوب می‌شود. اغلب فیلترشکن‌ها هم یا یوتیوب را پشتیبانی نمی‌کنند و یا اینکه باعث ایجاد فاصله در پخش ویدئوها می‌شوند. مزیت روش درج کد بر روی نوار آدرس این است که اولاً برای دانلود ویدئوها به هیچ نرم‌افزار یا وب‌سایت واسطه‌ای احتیاج نیست و دوم اینکه فایل‌ها همگی با فرمت ام‌پی 4 (به جای اف‌اِل‌وی) دانلود می‌شود که امکان پخش راحت‌تر به وسیله کامپیوتر و موبایل و در نتیجه دست به‌دست کردن آن‌ها را فراهم می‌کند. در ادامه چندین روش جایگزین برای دریافت فایل‌های یوتیوب ارائه شده است (وبلاگ ماونتورسا، ۱۳۸۸).

۳. ردپای بیگانگان

با بررسی رخدادهای بعد از انتخابات ریاست جمهوری دهم در ایران می‌توان ردپای برخی کشورهای خارجی را در امور داخلی ایران مشاهده کرد. در این بخش آن دسته از اقدامات و دخالت‌های بیگانگان که از طریق فضای سایبر صورت گرفته بررسی می‌شود. این دخالت‌ها گاه جنبه علنی پیدا کرده و از زبان شخصیت‌های سیاسی خارجی بیان شده و گاه جنبه محرمانه و پنهان پیدا کرده و می‌توان آثار و علائم آن را در ابعاد مختلف مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار داد.

بودجه جنگ نرم آمریکا علیه ایران

باراک اوباما بودجه ۵۵ میلیون دلاری پنتاگون برای جنگ نرم علیه ایران را امضا کرد. رئیس‌جمهور آمریکا طی مراسمی در کاخ سفید، لایحه اختصاص بودجه ۵۵ میلیون دلاری کمیته دفاعی و نظامی کنگره آمریکا برای جنگ نرم و همراهی با مخالفان نظام جمهوری اسلامی ایران را امضا کرد. با امضای اوباما لایحه اختیارات دفاعی کنگره آمریکا مستقیماً به قانون تبدیل شد. از بودجه ۵۵۰ میلیارد دلاری وزارت دفاع (DOD) آمریکا، ۵۵ میلیون دلار برای نفوذ در ایران، مقابله با فیلترینگ سایت‌های ضد ایرانی، تحریک قربانیان سانسور در ایران، آموزش الکترونیکی ایرانیان مخالف نظام برای براندازی نرم و شبکه‌سازی اینترنتی برای اغتشاشگران بعد از انتخابات ریاست جمهوری، ارائه آموزش‌های لازم رسانه‌ای و کامپیوتری برای راه اندازی سایت‌ها جهت اطلاع‌رسانی اختصاص یافته است.

متن استراتژی آمریکا

هیلاری کلinton وزیر امور خارجه آمریکا از چین، ایران و کشورهای دیگری که اینترنت را محدود می‌کند، انتقاد کرد. کلinton روز اول بهمن ماه ۸۸ در سخنانی در محل موزه خبر در واشنگتن، گفت: پیام‌رسانی فوری، بلاگ و ایمیل راه‌های جدیدی برای مبادله عقاید باز کرده‌اند و هدف‌های جدیدی برای سانسور به وجود آورده‌اند. کلinton گفت: «کشورها یا افرادی که در حملات اینترنتی دست دارند باید با پیامدها و محکومیت بین المللی روبه‌رو شوند.» او مشخصاً از محدودیت اینترنت در چین، ایران، تونس، ازبکستان، مصر و ویتنام انتقاد کرد.

کلinton «شهروندان خبرنگار» ایران را به دلیل انتشار عکس‌ها و ویدئوهای اعتراضات مخالفان که در رسانه‌های تحت کنترل دولت نشان داده نشد، ستود و گفت: در ایران، در تظاهراتی که پس از برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری برپا شد، تصویر مرگ زنی جوان در خیابان که با تلفن همراه گرفته شد، یک «کیفر خواست دیجیتالی» برای بی‌رحمی دولت فراهم آورد. کلinton گفت: به‌رغم مبارزه گسترده دولت ایران برای به وجود آوردن رعب و هراس، شهروندان خبرنگار شجاع ایران به استفاده از فناوری برای نشان دادن آنچه در کشورشان می‌گذرد ادامه می‌دهند... مردم ایران در دفاع از حقوق انسانی خود الهام بخش جهان شده‌اند و شجاعت آن‌ها به چگونگی استفاده از اینترنت برای گسترش واقعیت و فاش کردن بی‌عدالتی، معنای دیگری می‌دهد. وزیر خارجه آمریکا با تأکید بر تلاش‌های آمریکا در جهت گسترش شایعه‌پراکنی و حملات امنیتی و روانی به کشورهای هدف از طریق وب‌سایت‌های اینترنتی، همچنین تصریح کرد: به عنوان بخشی از تعهد آمریکا به حمایت از بخش‌های خصوصی مسئول در زمینه فراهم کردن آزادی اطلاعات، وزارت خارجه آمریکا ماه آینده قرار است نشستی را در سطحی عالی‌رتبه به ریاست رابرت هورمتس و ماریا اوترو معاونان وزارت خارجه آمریکا برگزار کند تا نمایندگان شرکت‌هایی که خدمات شبکه‌های اینترنتی را فراهم می‌آورند برای گفت‌وگو در خصوص «آزادی اینترنت در جهان» گرد هم آورند. کلinton همچنین اشاره کرد: «ما هم‌اکنون نیز اقداماتی را به عنوان یک کشور و همچنین به عنوان یک وزارتخانه و نهاد دولتی انجام داده‌ایم تا راه‌حل‌هایی دیپلماتیک را برای افزایش امنیت سایبری در جهان بیابیم. چندین سازمان متفاوت تا کنون در خصوص این مسئله به یکدیگر ملحق شده‌اند و دو سال پیش ما دفتری را ایجاد کردیم تا سیاست خارجی آمریکا را در فضای سایبری هماهنگ کند (صدای آمریکا، ۱۳۸۸).

افشای طرح آمریکا برای مداخله در امور ایران

مرکز تحقیقات پیشرفته ضد تروریسم در پایگاه اطلاع‌رسانی خود، بخش‌ها و ابعادی از این پروژه را منتشر کرده است. مرکز «سابان» که توسط میلیاردر صهیونیست حیم سابان راه‌اندازی شده است، وابسته به انستیتو بروکینگز است. انستیتو بروکینگز همان نقشی را در تصمیم‌سازی

استراتژیک برای حزب دموکرات به ریاست جمهوری اوباما ایفا می‌کند، که «انستیتو امریکن اینترپرایز» برای دولت جمهوری خواهان به رهبری بوش ایفا کرد.

آنچه در محوریابی گزارش ۱۶۰ صفحه‌ای مرکز سابان مشهود است، «کار ویژه» اغتشاش عمومی، و گسترش و سپس استمرار آن تا مرحله‌فروپاشی است که خشتی کردن آن هوشیاری عمومی را می‌طلبد.

از سوی مرکز سابان، ایالات متحده، با بررسی سناریوهای مختلف علیه ایران، در کنار گزینه‌های مطرح دیپلماتیک و نظامی، موضوع تغییر حکومت در ایران را از طریق کودتای مخملی، با ایجاد اغتشاش و هدایت آن توسط اپوزیسیون، تا مرحله‌فروپاشی و سپس حمله نظامی و اشغال کشور، در شرایط فعلی مناسب‌ترین گزینه تشخیص داده است. این مرکز در گزارشی با عنوان «کدام راه به سمت ایران»، گزینه‌های استراتژی جدید آمریکا در قبال ایران را بررسی کرده است. این گزارش توسط شش تن از استراتژیست‌های وابسته انستیتو بروکینگز به نام‌های کنتامپولاک مدیر سابان، مارتین ایندیک سفیر اسبق آمریکا در سرزمین‌های اشغالی، دانیل ال بای من، سوزان مالونی، مایکل ای اُهانلون، بوروس ریدل تهیه شده است. فصل ششم این گزارش با عنوان «انقلاب مخملی»، مناسب‌ترین راه برای تغییر حکومت را حمایت گسترده از انقلاب مخملی در ایران دانسته و در ادامه نیز آن را بهترین راه حل مشکلات آمریکا با ایران معرفی کرده که کمترین هزینه را در بردارد. ریموندتانتر از کمیته سیاست ایران می‌گوید که ما باید از دانشجویان و سایر گروه‌ها، برای انقلاب مخملی حمایت مخفی کنیم: اینان پول، فکس، اینترنت و حمایت نیاز دارند».

— آمریکا از طریق رسانه‌هایی که تحت حمایت او هستند مانند وی‌اُی و رادیو فردا، باید افراد منتقد کمتر شناخته شده را به جامعه ایران معرفی کند.

— لایحه حمایت از ایران آزاد که در سال ۲۰۰۶ تصویب شد، به حمایت مالی و سیاسی از انجمن‌های جامعه مدنی و حقوق بشری مطبوعات ضدحکومت می‌پردازد.

— دولت آمریکا برنامه‌هایی تصویب کرده که از طرح‌های تغییر حکومت در ایران حمایت می‌کند.

حمایت آمریکا از توییتر

وال/ستريت ژورنال در ادامه گزارش خود ضمن اشاره به استفاده فراوان از شبکه توییتر در تحولات اخیر در ایران مدعی شد:

چنانچه به «انقلاب سبز» در ایران که توسط شبکه اجتماعی «توییتر» قدرتمند شده است، بنگرید خواهید دید که از فناوری شبکه‌های اجتماعی نظیر توییتر بهره گرفته است تا در مقایسه با سال‌ها تحریم، تهدید و مذاکرات در ژنو، اقدامات بیشتری را در جهت تغییر حکومت در جمهوری اسلامی صورت دهد.

وال/ستريت ژورنال با اشاره به تلاش‌های دولت آمریکا برای در دسترس قراردادن وب‌سایت‌هایی که در راستای سیاست‌های آمریکا و برای تغییر نظام‌های مخالف گسترش سلطه آمریکا فعالیت می‌کنند، ادامه داد: فعالیت‌های صورت گرفته توسط وزارت خارجه آمریکا برای حمایت مالی از توسعه فناوری در جهت کمک به خنثی کردن سانسورهای اینترنتی و مقابله با تلاش‌ها برای محدود کردن دسترسی به اطلاعات در اینترنت می‌تواند ضربه مهمی به مقامات دولت چین باشد (qiau، ۲۰۱۰).

پروژه جدید آمریکا و دیدار کلینتون با مدیران توئیتر و گوگل

مشاور ارشد وزیر امور خارجه آمریکا خبر داده که هیلاری کلینتون، وزیر امور خارجه آمریکا ابتکار عمل سیاست فناوری آمریکا را برای تقویت خبرسازی و خبرپراکنی علیه ایران در تاریخ ۲۱ ژانویه (یکم بهمن‌ماه) علنی خواهد کرد. به گزارش ایران، الک راس مشاور ارشد نوآوری وزیر امور خارجه آمریکا در گفت‌وگو با خبرگزاری رویترز با اشاره به استفاده از اینترنت در ایران اعلام کرده که هیلاری کلینتون سیاست جدید فناوری آمریکا را برای کمک به شهروندان دیگر کشورها برای دسترسی به اینترنت سانسور نشده (بدون فیلتر) مطرح خواهد کرد. وی در این گفت‌وگو از بیان جزئیات این سیاست صرف نظر کرد و تنها اظهار داشته که این سیاست بر «آزادی اینترنت» متمرکز خواهد شد (america، ۲۰۱۰). هیلاری کلینتون با مدیران غول‌های فناوری جهان از جمله گوگل، توئیتر، مایکروسافت و سیسکو سیستمز دیدار و در خصوص سیاست جدید آمریکا گفت‌وگو کرده است (سحر نیوز، ۱۳۸۸).

اظهارات نتانیاهو در باره اهمیت اینترنت و توئیتر در مقابله با ایران

بنیامین نتانیاهو نخست‌وزیر راست‌گرای اسرائیل ۷ دسامبر ۲۰۰۹ در جلسه کمیته روابط خارجی و امور دفاعی پارلمان اسرائیل (کنست)، برنامه اتمی ایران را بزرگ‌ترین چالش امنیتی اسرائیل دانست. نتانیاهو در سخنرانی خود ادعا کرد: «استفاده از اینترنت و شبکه‌های ارتباطی همچون توئیتر برای مقابله با حکومت ایران بسیار مهم است (عصر ایران، ۱۳۸۸). نتانیاهو از واشنگتن تقاضا کرد که از فضای مجازی به‌خصوص توئیتر علیه حکومت ایران استفاده کرده و از آنها برای جنگ علیه این نظام بهره ببرد. نتانیاهو به مقامات آمریکا توصیه کرده است که برای از بین بردن مشروعیت حاکمیت در ایران از سایت‌های اجتماعی استفاده کرده و با ارائه اطلاعات خاص آشوب‌های داخلی را هدایت کنند. شیمون پرز، رئیس رژیم صهیونیستی نیز در سفر اخیر خود به آمریکای جنوبی در برزیل خطاب به رهبران این منطقه گفته بود تل آویو به «جنگ مجازی» روآورده و قصد دارد فعالیت‌های هسته‌ای ایران را از طریق «نبرد سایبری» کنترل کند (گرداب، ۱۳۸۸).

رد پای رژیم صهیونیستی در اغتشاشات روز عاشورا

برخی مستندات حاکی است اغتشاگران در متون تبلیغاتی و شعارهای خود از رسانه‌هایی مانند سایت‌های رژیم صهیونیستی خط می‌گیرند. به عنوان مثال یک غلط املایی در سایت وزارت خارجه رژیم صهیونیستی عیناً در شعارهای اغتشاشگران تکرار شده است. این سایت «هیئات منالذله» را یک‌جا، «هیئات من الذله» و در جای دیگر «هیئات لذله» نوشته است و این عبارت غلط به همین شکل در یکی از پلاکاردهای آشوبگران نقش بسته بود (نیوز پارسا، ۱۳۸۸).

تحرکات سفارتخانه‌ها در ایران

روزنامه جوان نوشت که برخی سفارتخانه‌ها در تهران از زمان ناآرامی‌های متعاقب انتخابات اخیر ریاست‌جمهوری، به تحریک معترضان و انجام اقداماتی چون فیلمبرداری از تجمعات و جمع‌آوری اطلاعات می‌پردازند. یکی از سفارتخانه‌ها متعلق به کشور «ک» از کشورهای آمریکای شمالی است که در حوادث اخیر اقدام به تحریک، تشویق و حتی فیلمبرداری از حوادث می‌کرد. طبق اسناد به‌دست آمده کارکنان این سفارتخانه در روز ۱۳ آبان علاوه بر تحریک مردم، در وارد ساختن عناصر خود به عنوان «عامل تحریک» در میدان، به خلق حوادثی همچون حمله به برخی خودروها و فیلمبرداری از آن می‌پرداختند. لازم به ذکر است که در جریان دادگاه متهمان حوادث بعد از انتخابات نیز چند تن از کارکنان سفارت بریتانیا و فرانسه به اتهام شرکت در تجمعات و انجام اقدامات جاسوسی دستگیر شده و تحت محاکمه قرار گرفتند (عصر ایران، ۱۳۸۸).

شکایت فرانسه از ایران به آی‌تی‌یو در باره پارازیت

مقام‌های فرانسوی از مجمع جهانی ارتباطات، موسوم به «آی‌تی‌یو» وابسته به سازمان ملل متحد خواسته‌اند که دولت ایران را مجاب کند تا جلوی پارازیت‌هایی که از داخل این کشور بر روی شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای انداخته می‌شود، گرفته شود. فرانسوا رنسی، رئیس آژانس فراکانس فرانسه گفته است درخواست مداخله مجمع جهانی ارتباطات هفته قبل و پس از درخواست‌های مکرر از مقام‌های ایران برای اقدام در این زمینه مطرح شد. پخش برنامه‌های تلویزیون فارسی بی‌بی‌سی و چند شبکه دیگر از طریق ماهواره «هات برد» به‌خاطر پارازیت‌هایی که از داخل ایران تولید و ارسال می‌شود متوقف شده است. شکایت مشابهی نیز از سوی بی‌بی‌سی ارائه شده است (ایران بی‌بی‌سی، ۱۳۸۸).

۴. شایعه‌پراکنی

انتشار شایعات یکی از تاکتیک‌های جنگ نرم در فضای سایبر است که در ماه آذر گروه‌های معاند و مخالف نظام از این تاکتیک به کرات استفاده کردند.

با گذشت چند ماه از حوادث پس از انتخابات هنوز هم می‌توان ردپای شایعه را در حرف‌های درگوشی، پیامک‌ها و سایت‌های خبری دید. شایعاتی که گاه رنگ حقیقت به خود گرفت و در بسیاری از موارد هم معلوم شد چیزی جز خبرسازی نبوده است. سابقه تاریخی ذهن ایرانیان و هجوم حکومت‌های بیگانه به خاک کشور همیشه نوعی دشمن هراسی را در ذهنیت ایرانی شکل داده است. براساس تحقیقات صورت گرفته ۶۵ درصد آشوب‌های اجتماعی براساس شایعات شکل می‌گیرد. این مهم بیش از آنکه به سایت‌ها و رسانه‌های خبری مرتبط باشد به «عمودی بودن» پخش اطلاعات در جامعه باز می‌گردد. در میان تاکتیک‌های مطرح در عملیات روانی هم «شایعه» پرکاربردترین ابزار است که در اثر «خلاء خبری» ایجاد می‌شود. در حالی که خبررسانی به موقع از سوی مبادی رسمی می‌تواند بسیاری از این شایعات را بی‌اساس سازد. مهم‌ترین تأثیر شایعه را می‌توان در تشویش افکار عمومی و موج‌سواری اشخاصی که به دنبال رسیدن به اهداف خاص هستند یافت. خبرآنلاین در ادامه، جدولی درباره مهم‌ترین شایعات منتشره در فضای سایبر منتشر کرد (خبرآنلاین، ۱۳۸۸).

جدول ۳ مهم‌ترین شایعات منتشره در فضای سایبر

شایعه مطرح شده در جامعه
۱. پاسخ مقام معظم رهبری به نامه هاشمی
۲. مهاجرت مراجع قم به نجف
۳. دعوت مراجع قم از آیت‌الله سیستانی برای مهاجرت به ایران
۴. حضور نیروهای لبنانی، عرب و ونزوئلایی در میان سربازان ضدشورش
۵. تجاوز به زندانیان کهریزک
۶. حضور حداد عادل در کابینه احمدی‌نژاد
۷. استعفای قالیباف از مسئولیت خود در شهرداری تهران
۸. انتخاب محسن رضایی به عنوان شهردار تهران
۹. انصراف هاشمی‌رفسنجانی از اقامه نماز در روز قدس
۱۰. استفاده رئیس‌جمهور از بالگرد برای رفتن به مجلس در روز تحلیف
۱۱. ممنوع‌الفعالیت شدن بیش از ۱۰۰ هنرمند در تلویزیون
۱۲. بازداشت حسین مرعشی، از فعالان سیاسی و سخنگوی حزب کارگزاران
۱۳. اختلال در اینترنت در آستانه روز دانشجو در ایران

یک شایعه توسط سایت‌های وابسته به جنبش سبز طراحی و منتشر شد. مضمون این شایعه چنین بود که «آن‌گونه که خبر می‌رسد فاحشه‌های مزدور بار دیگر ساماندهی شده‌اند تا در ایام محرم فتنه‌ای دیگر بر علیه سبزه‌ها به راه بیندازند. آن‌گونه که دهان به دهان در محافل رسمی و نیمه‌رسمی خبری و غیرخبری می‌چرخد، دولت فاحشه‌هایی را با لباس‌های سبز (اعم از مانتو سبز و یا کاپشن سبز کوتاه و...) راهی هیئت‌های عزاداری و تکیه‌های حسینی خواهد کرد تا

با نسبت دادن این افراد به جنبش سبز از محبوبیت سبزه‌ها در بدنه مذهبی جامعه بکاهد» (گرین ورژن، ۲۰۰۹).

شایعه شکاف داخلی

در یکی از سایت‌های اصلی جریان معاند فعال در خارج کشور نیز شایعه‌ای دامن زده شد مبنی بر اینکه: «اعتراضات سراسری روز ۱۶ آذر در دانشگاه‌های کشور، تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر حکومت داشته و شکاف داخلی را بسیار عمیق‌تر کرد. یک مقام عالی‌رتبه در نشست به فرماندهان نظامی و مسئولان امنیتی هشدار داده است که چنانچه در دهه محرم و بهیژه در روزهای تاسوعا و عاشورا، تحرک گسترده‌ای نظیر راهپیمایی ۲۵ خرداد شکل بگیرد، وی دست به تغییرات جدی در سطح این مسئولین زده و بسیاری از آن‌ها را برکنار خواهد کرد (ایران گلوبال، ۱۳۸۸). برخی سایت‌ها نیز در آستانه ۱۶ آذر ادعا کردند: «بنابر خبر دریافتی شرکت‌های اینترنت پرسرعت از جمله «شاتل» و «پارس آنلاین» به مشترکین خود اعلام کرده‌اند که در روزهای ۱۵ و ۱۶ آذر یعنی یکشنبه و دوشنبه اینترنت قطع است و همچنین اعلام شده که برای جبران این دو روز قطعی مزایایی را در اختیار کاربران قرار خواهند داد» (اینا، ۱۳۸۸).

شایعات مخملی

محسن مخملباف یکی از افرادی است که از فرانسه در انتشار شایعات و نشت اطلاعات توسط رسانه‌های اینترنتی و ماهواره‌ای نقش فعالی ایفا می‌کند (ایران گلوبال، ۲۰۰۹) سایت خبرآنلاین نیز به موضوع انتشار شایعات در فضای سایبر توجه نشان داد. بر اساس گزارش این سایت، روز سه‌شنبه حوالی بعدازظهر خبر دستگیری میرحسن موسوی خیلی سریع به تلفن‌های همراه رسید اما پس از یک ساعت از سوی علیرضا بهشتی تکذیب شد و او گفت: «ایشان پس از ترک محوطه مقابل ساختمان فرهنگستان هنر توسط لباس شخصی‌ها، این مکان را ترک کردند». در طول این ماه شایعات فراوانی توسط معاندان نظام به منظور ایجاد تفرقه در صفوف مسئولان نظام در فضای سایبر منتشر شد (وبلاگ سینمگ، ۱۳۸۸) سایت فرارو نیز نوشت: «شنیده‌ها حاکی از بازداشت زهرا رهنورد همسر میرحسین موسوی است». یکی از نزدیکان زهرا رهنورد به خبرنگار فرارو گفت: «این استاد دانشگاه صبح چهارشنبه ۹ دی ۱۳۸۸ بازداشت شده است». فرارو اعلام کرد در تلاش است تا صحت و سقم این ماجرا را روشن کند. (حاشیه ۱۳۸۸) این شایعه بی‌اساس بود (کدنویس، ۱۳۸۸) سایت پیک نت نیز از دیگر منابع اصلی انتشار شایعه در فضای وب ایرانی است (پیک نت، ۱۳۸۸).

سایت آی ریپورت وابسته به سی‌ان‌ان یک سایت عمومی است که شهروندان خبرنگار، اطلاعات آن را به روز می‌کنند و مکانیزم آن به این ترتیب است که اگر گزارش‌های منتشره توسط شهروندان از امتیاز بالایی برخوردار شود، به صفحه اول سایت سی‌ان‌ان خواهد رفت و یا اگر محتوای موردنظر تصویر باشد توسط شبکه سی‌ان‌ان نمایش داده خواهد شد. در همین

راستا یکی از شهروندان خبرنگار ایرانی، در گزارشی ادعا کرد که ۶۷ تن از مقامات ارشد ایرانی دارای حساب‌های بانکی بزرگ در خارج از کشور هستند. تقریباً اکثر مسئولان عالی رتبه ایران در این لیست قرار گرفته‌اند. این طور شایع شده که این گزارش توسط سی‌ان‌ان منتشر شده است در حالی که صحت اطلاعات و گزارش‌های سایت آی ریپورت توسط این شبکه تأیید نشده است (سایت آی ریپورت، ۲۰۰۹). ساختار شایعات معمولاً به گونه‌ای که نه قابل رد است نه قابل تأیید. به همین جهت تولید شایعه در شرایط خاص به راحتی صورت می‌گیرد. مثلاً در شایعه‌ای که یک سایت ضدانقلابی در فردای عاشورا منتشر کرد آمده بود: کشته‌ها بیش از این‌ها هستند. اوضاع آشفته‌ای است اینجا، دیشب هفت کشته را با حکم دادستانی از بیمارستان ما بردند و ما را تهدید کردند که هیچ نگوئیم. من یک پرستار از بیمارستان امام خمینی هستم» (ایران، ۱۳۸۸).

در روز هشتم دی ماه نیز یعنی یک روز قبل از راهپیمایی سراسری مردم، سایت‌های معاند دست به شایعه سازی زدند تا مردم را از شرکت در این راهپیمایی باز دارند. در یکی از این شایعات آمده بود: روز چهارشنبه حکومت قصد دارد با انفجار بمب و یا کشتن تعدادی از تظاهرکنندگان خودی در تظاهرات ضد سبز به بهانه‌ای دست یابد تا با برانگیختن حس انتقام در عوام برای قلع و قمع مخالفین اقدام نماید. به همین دلیل امتحانات روز پنجشنبه دانش آموزان آموزش و پرورش را لغو کرده است تا در پنجشنبه و جمعه با برقراری شبهه حکومت نظامی توسط مردم فرضی سران فتنه را دستگیر و یا ترور کرده و اوضاع را به نفع خود آرام کند (آریانا، ۱۳۸۸).

شایعه عجیب و غریبی نیز توسط دو سایت معاند منتشر شد که در آن ادعا شده بود: «فرزند هاشمی معروف به مهدی هاشمی که دومین پسر ایشان و در اصل مسئول سازمان اطلاعات بیت شخصی خود هاشمی نامیده می‌شود، ید طولایی در اسرار پدر دارد و تاریکخانه اسرار نظام را در چمدان آهنین حمل می‌نماید که بیشتر از ۴۵ سال اسناد و رازهای پدر را در سینه و چمدان خود در خارج از کشور انباشته و با کوله‌باری از اسرار نظام جمهوری اسلامی و اسناد دست‌نویس، بالاترین اسرار زیر زمینی را به دستور پدر برای محافظت روانه خارج ساخته تا اگر آن شود که در فکرش بودند تمام این اسناد برای جهانیان فاش گردد» (سایت پرشین، ۱۳۸۸).

در شایعه دیگری که در این ماه منتشر شد ادعا شده است جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در نامه محرمانه‌ای به پنج نهاد، اسامی نزدیک به ۷۹ شخصیت اصلاح‌طلب را به عنوان بدنه رهبریت فتنه در کشور اعلام کرده و گفته است: «این افراد برخی از کشور گریخته‌اند و برخی در زندان بسر می‌برند و برخی نیز هنوز دستگیر نشده‌اند. لذا آن‌هایی که در زندان به سر می‌برند را تحت‌الحفظ نگه‌دارید و بقیه را دستگیر کنید و آن‌هایی که در خارج هستند را با تشکیل تیم ترور خارج از ایران بکشید».

حمله ارتش سایبری به سایت فرودگاه مهرآباد

برخی سایت‌ها شایعه کردند که ارتش سایبری ایران مورد حمله قرار گرفته و هک شدند. جمعه ۱۶ بهمن‌ماه در اقدامی عجیب و بی‌سابقه، پورتال فرودگاه مهرآباد را هک کرد، به‌طوری که کاربران این سایت که از کارکنان فرودگاه هستند، با تایپ آدرس آن به سایت شرکت قطارهای رجا هدایت می‌شدند. گفته می‌شود حمله در ساعات ابتدای شب رخ داده و در صورت ادامه یافتن آن تا روز شنبه، فرودگاه مهرآباد با بحران جدی مواجه می‌شود. رخ دادن ناگهانی ده‌ها سانحه هوایی در آسمان تهران به علت از کارافتادن سیستم‌های ارتباطی برج مراقب پرواز مهرآباد، به عنوان مهم‌ترین خطری برشمرده می‌شود که به دنبال این حمله، پایتخت ایران را مورد تهدید قرار داده است (خبرآنلاین، ۱۳۸۸). هرچند کارشناسان معتقدند این حمله به اشتباه رخ داده و یک ساعت بعد مشکلات فنی رفع شده، اما ارتش سایبری ایران پس از هک پورتال مهرآباد، تصویری منقش به پرچم جمهوری اسلامی ایران با رنگ آبی را جایگزین صفحه نخست آن کرده و در پیامی آورده است: «ارتش سایبری ایران به تمام مزدوران وطن‌فروش هشدار می‌دهد که در آسمان نیز آن‌ها را راحت نمی‌گذارد (پیک نت، ۱۳۸۸). بعداً مدیر فرودگاه مهرآباد ضمن تکذیب این شایعه اعلام کرد اساساً وب‌سایت فرودگاه هیچ ارتباطی با سیستم‌های ناوبری ندارد.

۵. هک و نفوذ

هک و خرابکاری در سایت‌ها و نفوذ به پایگاه‌های اطلاع‌رسانی اینترنتی، یکی از تکنیک‌های متداول در جنگ سایبر است. این تکنیک‌ها می‌تواند از سوی هر گروه یا سازمانی به کار گرفته شود؛ در برخی از مواقع تخریب یا از کار انداختن و اختلال در وب‌سایت‌های مهم می‌تواند نشان‌دهنده قدرت نیروها در فضای مجازی تلقی شود. شاید بتوان آذر ماه ۸۸ را «ماه هک شدن وب‌سایت‌های فعال اینترنتی نام گذاشت. در این ماه دامنه سایت مشهور میکرو بلاگ‌نویسی جهان تویتر توسط یک تیم هکری ایرانی مورد حمله قرار گرفت، سایت موج سبز از دسترس خارج شد و در سوی مقابل نیز برخی از سایت‌های صدا و سیما و سایت اخبار حوزه‌های علمیه هک شد. انتشار خبر تشکیل سایت جهاد مجازی با نام «سپاه سایبری»، جهاد مجازی و تربیت افسران ارشد اینترنتی در ایران نیز از خبرهای مهم منتشره بود (تابناک، ۱۳۸۸).

مؤسسه دیفنس تک که یک مرکز نظامی و امنیتی در ایالات متحده است با اذعان به توانایی نفوذ ایران در اینترنت، کشورمان را «پنجمین قدرت سایبری جهان» معرفی و اعلام کرد: «سپاه پاسداران دارای ۲۴۰۰ نیروی متخصص در فضای مجازی بوده و این تعداد علاوه بر ۱۲ هزار نفر نیرویی است که به‌صورت مردمی به‌عنوان نیروی ذخیره تخمین زده می‌شود».

همچنین، سازمان جاسوسی آمریکا — سیا با اذعان به توانایی و ابتکار تیم رصد سایبری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ضمن اشاره به برخی از مشخصات ارتش سایبر ایران نوشت «با این آمارها می‌توان تا حدی توانایی علمی ایران در نبرد سایبری را تخمین زد، مؤسسه «دیفنس تک» با تأکید بر اینکه ارتش سایبر ایران زیرمجموعه تیم رصد سایبری سپاه است، بودجه این تیم را ۷۶ میلیون دلار اعلام کرده است (البرز، ۱۳۸۸).

هک شدن سایت توئیتر توسط ایرانی‌ها

گروهی با نام «ارتش سایبری ایران» سایت توئیتر را به مدت چند ساعت هک کرد. به گزارش‌های وبسایت‌های فناوری و همچنین شاهدان عینی، سایت توئیتر به مدت هفت ساعت هک شده و صفحه اول این سایت با صفحه سیاه‌رنگی عوض شده که روی آن به زبان انگلیسی نوشته بود «این سایت توسط ارتش سایبری ایران هک شده است».

هک شدن موج سبز

سایت «موج سبز آزادی» نیز دو روز قبل از آن توسط «ارتش سایبری ایران» هک شد. سایت موج سبز البته هک شدن سایت را رد کرده و ادعای دیگری را مطرح کرد. در این سایت ادعا شد یکی از دامنه‌های موج سبز آزادی به آدرس آی پی جعل شده ارسال شد (سایت اطلاعات، ۱۳۸۸). در همین راستا برخی وبلاگ‌ها در متونی اعتراضی، شرکت مخابرات را مسئول تغییر دادن آی پی سایت‌های اصلاح‌طلبان دانستند (زبان سبز، ۱۳۸۸). برخی بلاگ‌ها نیز نوشتند که این گروه هکری فقط قادرند دامنه یک سایت را بر روی سایت دیگری ریدایرکت کنند (فرند فیدز، ۲۰۰۹).

برخی وبلاگ‌ها (زبان سبز، ۱۳۸۸) نیز نوشتند: «شرکت مخابرات ایران برخلاف تمام قوانین بین‌المللی، با دستکاری آدرس‌های اینترنتی آن‌ها را به جای دیگری ارجاع می‌دهد».

سپاه سایبری جهاد مجازی

اما در همین راستا خبری درباره راه‌اندازی «پایگاه سپاه سایبری جهاد مجازی» در اینترنت منتشر شد که در آن آمده بود: «با توجه به درخواست بسیاری از دوستان مبنی بر راه‌اندازی سایت جهاد مجازی با نام «سپاه سایبری جهاد مجازی» تصمیم بر آن گرفتیم این پایگاه اینترنتی را راه‌اندازی کنیم». در این خبر تأکید شده بود سایت جهاد مجازی به هیچ نهاد یا ارگانی وابسته نیست (جهاد مجازی، ۱۳۸۸).

هک سایت‌های صداوسیما

در تاریخ دهم آذرماه ۸۸، ده‌ها سایت وابسته به سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران توسط معترضین هک شدند. در میان این سایت‌ها، سایت رادیو جوان، رادیو پیام، رادیو ورزش، رادیو تهران و رادیو قرآن و بخش ادبی سایت سازمان صداوسیما و همچنین سایت برخی از

برنامه‌های این سازمان از جمله «جمعه ایرانی» قرار داشتند. هک‌های مذکور با قرار دادن تصویر زیرسایت‌های صداوسیما را از کار انداختند و مسئولان صداوسیما نیز بلافاصله فعالیت‌های سایت‌های مذکور را متوقف کردند (سایت آینده، ۱۳۸۸). سایت حوزه نیوز که اخبار مربوط به حوزه‌های علمیه و مسائل حوزوی را پوشش می‌داد، توسط یک گروه هکری، هک شد (تابناک، ۱۳۸۸). در پاسخ به حمایت رسانه‌ها و برخی دولتمردان کشورهای آمریکا و انگلیس و رژیم اشغالگر قدس از توهین دست‌نشانندگان بیگانه به حضرت امام خمینی (ره)، گروه امنیتی آشیانه ۵۰۰ عدد از سایت‌های دولتی مربوط به این کشورها از جمله سایت ناسا را هک کرد. گروه امنیتی آشیانه ضمن هک این سایت‌ها تصویری از حضرت امام خمینی (ره) و ایران را قرار داده است (فارس، ۱۳۸۸). سایت بایدو بزرگ‌ترین سایت جست‌وجوگر چینی توسط ارتش سایبری ایران برای چند ساعت هک شد (گاردین، ۲۰۰۹). رسانه‌های گروهی جهان تصاویری را از صفحه اصلی بایدو منتشر کردند که در آن جمله «این سایت توسط ارتش سایبری ایران هک شده» بر زمینه‌ای تیره، همراه با پرچم جمهوری اسلامی و برخی شعارهای دینی دیده می‌شد. در واکنش به این اقدام، هک‌های چینی در روز بعد چند سایت اینترنتی مستقر در ایران را هک کردند (بی‌بی‌سی فارسی، ۱۳۸۸). در آذرماه ۸۸ دو وب‌سایت دولتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و دیوان محاسبات توسط گروهی موسوم به ایران سبز هک شد (گاردین، ۲۰۰۹). وزیر اطلاعات در همایش «پلیس، امنیت، چشم‌انداز ۱۴۰۴» از تربیت «افسران ارشد اینترنتی» برای مقابله با تهاجم دشمنان در عرصه مجازی خبر داد (روزآنا، ۱۳۸۸). معاون هماهنگ‌کننده ناجا نیز از ایجاد سازمانی در ناجا برای تسلط بر فضای مجازی خبر داد (پارسی‌نه، ۱۳۸۸).

قطع شبکه بی‌بی‌سی بر روی هاتبرد

ارسال پارازیت بر روی امواج ماهواره‌ای در ایران، شدت گرفته و از موج‌های رادیویی به کانال‌های ماهواره‌ای رسیده است. در همین راستا ارسال شکل جدیدی از پارازیت باعث شده بینندگان شبکه تلویزیون فارسی بی‌بی‌سی در سراسر جهان، از تهران تا نیویورک قادر به دریافت تصاویر این شبکه نباشند. به ادعای بی‌بی‌سی، ایران ارسال شکل جدیدی از پارازیت را آغاز کرده و آن به این صورت است که به شبکه ماهواره‌ای حتی اجازه نمی‌دهد امواج برنامه‌های خود را به ماهواره مقصد ارسال کنند و پیش از رسیدن امواج به آن ماهواره، آن را با اختلال مواجه می‌کند و در نتیجه شبکه مورد نظر، نه تنها در یک نقطه که در کل نقاط جهان، قابل مشاهده نمی‌باشد (روزآنا، ۱۳۸۸).

۶. نشت اطلاعات

تکنیک «نشت اطلاعات» از تکنیک‌های اصلی جنگ‌های روانی در کشورهای مختلف است. این نوع اطلاعات از راه‌های مختلف و به وسیله عناصر نفوذی پیدا و پنهان نشت پیدا کرده و گاه این اطلاعات با شایعات دروغین مخلوط شده و استفاده‌های خاصی از آن در جهت القائات آن‌ها به عمل می‌آید. برخی جزئیات بیان شده در خبرهای نشت شده به گونه‌ای است که نشان‌دهنده وجود عناصر فریب‌خورده یا اخلاک‌گر یا جاسوس در برخی دستگاه‌های رسمی و حساس کشور می‌باشد.

استفاده از تکنیک نشت اطلاعات به خصوص اطلاعات محرمانه و سری ایران در فضای سایبر، یکی دیگر از روش‌های مقابله معاندان نظام با سیاست‌های رسمی کشور است. در ماه آبان ۸۸ نشت اطلاعات محرمانه نظامی ایران بر روی سایت‌های اینترنتی آمریکایی و تلاش برای جذب جاسوسان فارسی‌زبان از سوی رژیم صهیونیستی، از جمله اقدامات انجام شده در این راستا بوده است.

انتشار اطلاعات محرمانه نظامی ایران در اینترنت

برخی اطلاعات سری مربوط به موشک‌های ایران از جمله موشک «حوت» بر روی اینترنت قرار گرفته است.

به گزارش وبسایت اینترنتی جهان‌نیوز، این اطلاعات لو رفته شامل تکنولوژی و مشخصات محرمانه این موشک، تصویر و مفاد برخی نامه‌نگاری‌های کشورمان با کشور طرف قرارداد و متن بعضی دستورات داخلی و اقدامات انجام شده در مورد چگونگی خریداری موشک حوت است. موشک حوت، یکی از سریع‌ترین موشک‌های رادارگریز زیرآبی جهان است که اولین بار در سال ۱۳۸۵ در مانور پیامبر اعظم (ص) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مورد آزمایش قرار گرفت (جهان‌نیوز، ۱۳۸۸).

انتشار این خبر توسط سایت جهان‌نیوز که وابسته به اصولگرایان است باعث شد تا برخی وبسایت‌های سیاسی مخالف نیز با انتشار تحلیل‌هایی، دولت را متهم به لو دادن اطلاعات محرمانه کشور کنند (روزآنا، ۱۳۸۸).

ادعای دستیابی به مصوبه شورای عالی امنیت ملی

سایت موج سبز نیز در خبری ادعا کرد که به محتوای یکی از مصوبات شورای عالی امنیت ملی دست یافته است (موج سبز، ۱۳۸۸). یکی از خبرهای به اصطلاح نشت شده نیز مرتبط با شائبه تقلب در انتخابات چهارمین دوره انتخابات مجلس خبرگان رهبری بود. بر این اساس ادعا شد همزمان با سالگرد برگزاری و اعلام نتایج چهارمین دوره انتخابات خبرگان، وبسایت خبری «آینده» به برخی ناگفته‌ها از این انتخابات دست یافته است.

همچنین در آستانه ۱۶ آذر برخی سایت‌های خبری معاند، ادعاهایی درباره دستیابی به برخی خبرهای مرتبط با تدابیر امنیتی تهران مطرح کردند (اینا، ۱۳۸۸). سایت اخبار روز نیز در ادامه همین خط‌خبری مدعی شد: «شرکت مخابرات با ارسال بخشنامه‌ای به مراکز استانی شرکت‌های مخابرات در سراسر کشور دستور به قطع کامل اینترنت و خطوط تلفن همراه در سراسر کشور در روزهای ۱۵ و ۱۶ آذر و در صورت ادامه اعتراضات در روزهای بعد از آن را داده است (ایران‌خبر، ۱۳۸۸). سایت ایران‌گلوبال نیز مدعی شد به محتوای بولتن محرمانه ستادکل نیروهای مسلح دست یافته است. این سایت ادعا کرد: «ستاد کل نیروهای مسلح بولتن محرمانه‌ای منتشر کرده که در آن، ضمن اعتراف به اشتباهات محاسباتی دستگاه امنیتی، راهکارهای جدیدی برای سرکوب معترضین پیشنهاد شده است (ایران‌گلوبال، ۱۳۸۸). سایت روزآنلاین نیز در خبری مدعی شد که حجت الاسلام حسین طائب، معاون اطلاعات کل سپاه و فرمانده سابق بسیج کل کشور در جمعی با نام همایش سیاسی بسیج افشاری در استان گلستان، مهدی هاشمی دومین پسر هاشمی‌رفسنجانی را به «راه‌اندازی خانه فساد در سال ۷۳ یا ۷۴» متهم کرد (روزآنلاین، ۱۳۸۸). تنها سایت پیکنت مدعی شد منبع اولیه این خبر، وبلاگی به نام «مهدی» در گرگان بوده است (پیکنت، ۱۳۸۸). با جست‌وجوی اینترنتی برای پیدا کردن این وبلاگ مشخص شد که این وبلاگ‌نویس جزئیات محل سخنرانی طائب را چنین بیان کرده است. این وبلاگ به نقل از طائب آورده: الان شما در اینترنت نروید. یک قرون خبری از بحران در کشور نیست. کدوم بحران. مردم مشغول زندگی خودشان هستند». در این خبر عکسی هم از جلسه مذکور منتشر شده که با موبایل گرفته شده است اما هیچ فایل صوتی در این خصوص وجود ندارد» (ایمیج آپلود، ۲۰۰۹).

سایت پیکنت ادعا کرد: وزارت کشور در «بولتن ویژه عاشورا» که تحت عنوان محرمانه در اختیار سران نظام قرار گرفته، شمار شرکت‌کنندگان در تظاهرات حکومتی روز چهارشنبه بعد از عاشورای تهران را بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ هزار نفر تخمین زده است (پیکنت، ۱۳۸۸). به گزارش جرس مطابق خبر بولتن ویژه خبرگزاری رسمی جمهوری اسلامی ایران (ایرنا) تعداد کشته‌شدگان روز عاشورا در شهرهای مختلف ایران سی و هفت (۳۷) نفر بوده است (خبرنامه دانشگاه امیرکبیر، ۱۳۸۸).

سایت اینترنتی روزنامه تایلندی بانکوک پست در شماره روز یکشنبه (سوم ژانویه) نوشته که با یکی از افسران ارشد اطلاعات سپاه پاسداران که از ایران گریخته مصاحبه‌ای اختصاصی انجام داده است. به نوشته این روزنامه، این افسر سابق اطلاعات رژیم، محمدرضا مهدی نام دارد که در سال ۲۰۰۸ در ایران به ۷۳ سال زندان محکوم شده و از ایران گریخته است. وی در این مصاحبه ضمن توهین به احمدی‌نژاد، حکومت ایران را در حال فروپاشی توصیف کرده است (gunaz، ۲۰۱۰). سایت روزآنلاین مطلبی را منتشر کرد که مدعی است محتوای یک گزارش محرمانه است که توسط اداره آموزش معاونت سیاسی صدا و سیما تهیه شده است که در آن

گزارش ضمن اشاره به کاهش شدید اعتماد مردم به رسانه‌های حاکمیت، به مدیران این رسانه توصیه کرده با تهیه برنامه‌های مختلف و از جمله راه‌اندازی مجدد مناظره‌هایی که در زمان انتخابات موجب افزایش توجه مردم به این رسانه و شرکت‌شان در انتخابات شد، از بی‌اعتباری این رسانه جلوگیری کنند (روزآنلاین، ۱۳۸۸).

۷. پوشش رسانه‌ای

رسانه‌ها در عصر اطلاعات مهم‌ترین نقش را در پوشش خبری رخدادها و تأثیرگذاری بر افکار عمومی ایفا می‌کنند. انواع رسانه‌های مکتوب؛ صوتی و تصویری، اینترنتی و دیجیتالی می‌تواند بر نوع شکل‌گیری افکار عمومی مؤثر بوده و روندهای سیاسی و اجتماعی هر جامعه را به سمت و سوی خاص هدایت کند. رسانه‌های اینترنتی با ظرفیت‌های خاص خود این قابلیت را دارند که در فضای سایبر به منبعی برای تهدید علیه امنیت ملی کشورها تبدیل شوند.

مرکز سیما (CIMA) یا (Center For International Media Assistance) از جمله سازمان‌های غیرانتفاعی آمریکایی است که هدف آن به ظاهر ترویج دموکراسی در جهان از طریق حمایت از رسانه‌های همسوست. وضعیت رسانه‌های ایران از جمله موضوعاتی است که مورد توجه مرکز سیما (CIMA) است. کارشناسان برآیند فعالیت‌های چنین مراکزی را قانونی جلوه دادن و منطقی و دموکراتیک القا کردن فعالیت‌های رسانه‌ای علیه حکومت‌های ضدآمریکا و صهیونیسم ارزیابی می‌کنند (فارس، ۱۳۸۸). این مرکز در گزارشی ادعا کرد: تکنولوژی‌های رسانه‌های جدید، نقش اساسی در حوادث پیش و پس از انتخابات بازی کردند و به ادامه دادن این نقش در حوادث جاری هم علاقه نشان می‌دهند. شبکه‌های اجتماعی مانند توئیتر، فیس‌بوک، و وبلاگ‌ها راهی را که شهروندان ایرانی را به یکدیگر مرتبط می‌کرد عوض کرد. از تصاویر برداشته شده از خشونت‌های خیابانی توسط موبایل که بقیه رسانه‌ها نمی‌توانستند پوشش دهند تا فیدهای توئیتر برای سازماندهی اعتراضات جمعی. این مرکز در جمع‌بندی خود چنین آورده است:

۱. در ایران به‌رغم نقش بسیار مهم رسانه‌های جدید در انتخابات و حوادث متعاقب آن، سرویس‌های رادیو تلویزیون بین‌المللی نقش مهم‌تری داشتند.
۲. رسانه‌های جدید ابزارهایی قوی هستند که به‌رغم انتقال سریع‌تر اطلاعات، فاقد دقت و قابلیت اطمینان رسانه‌های سنتی هستند.
۳. در ایران از فیس‌بوک برای سازماندهی جمعی در پیش و در حین انتخابات استفاده می‌شد. اما بعد از رأی‌گیری اغلب سایت‌های سازماندهی جمعی توسط دولت مسدود شدند.
۴. رسانه‌های جدید نقش بسیار مهمی در ایران بازی کردند چون برخلاف رسانه‌های سنتی رسانه‌هایی دارای منابع یک‌طرفه نیستند. دوربین‌های دیجیتال و موبایل‌ها تصاویری از معترضین و اعتراضات ثبت می‌کردند که به یوتیوپ فرستاده می‌شد. ایرانیان همچنین از

توئیتر برای لینک دادن به وبلاگ‌ها و صفحات وبی که حاوی عکس‌ها و ویدئوهای معترضین بودند استفاده می‌کردند.

۵. سرویس‌های رادیو تلویزیون بین‌المللی نقش مهمی در گسترش اطلاعات پیرامون اعتراضات داشتند.

۶. استفاده گسترده از رسانه‌های جدید در ایران در خلال انتخابات تاحدی موجب شگفتی دولت شد و آن را در موضع تدافعی قرار داد.

۷. در جریان اعتراضات بعد از انتخابات پی‌ان‌ان در هر ساعت ۳۰۰ ویدئو به‌طور مستقیم از مردم داخل کشور می‌گرفت.

۸. با وجود نقش بسیار مهم رسانه‌های جدید در انتخابات ایران، اعتراضات را نمی‌توان یک انقلاب توئیتری دانست. اگرچه توئیتر نقش مهمی در اعتراضات بازی کرد اما عنصری مرکزی برای آن نبود و بیشتر مورد استفاده ایرانیان خارج از کشور برای اطلاع‌رسانی در مورد اعتراضات بود.

اسکار اینترنت برای معترضان ایرانی

سازمان وبی اواردز (Webby Awards) استفاده از خدمات توئیتر توسط معترضان ایرانی را به عنوان یکی از لحظات تاریخی سال ۲۰۰۹ اینترنت معرفی کرد. این سازمان، ده لحظه تاریخی اینترنتی در دهه اخیر را اعلام کرده است که یکی از آن‌ها استفاده معترضان ایرانی از توئیتر است. وبی اواردز، جوایزی هستند که از سال ۱۹۹۶ هر ساله توسط «فرهنگستان بین‌المللی هنرها و علوم دیجیتال» اعطا می‌شود. این جوایز را «اسکار اینترنت» نیز نامیده‌اند. چهاردهمین جایزه وبی اواردز در ماه آوریل ۲۰۱۰ در ۱۰۰ مقوله اهدا می‌شود (chrr, 2009).

گزارشی از نفوذ سایت‌های خبری

روزنامه /بتکار در گزارشی به بررسی آمار بازدید خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های خبری پرداخته است. نویسنده گزارش می‌نویسد: «برای خیلی از مراجعین و علاقه‌مندان به رسانه‌های مجازی و مکتوب شاید جالب باشد که بدانند میزان مراجعه‌کننده به سایت‌های اینترنتی نشریات، سایت‌های تحلیلی خبری و مسئولان کشور در چه اندازه یا حدودی است و البته مقایسه‌ای نیز داشته باشند».

جدول ۴ میزان مراجعه کننده به سایت های اینترنتی در ایران

ردیف	سایت خبری	رتبه در ایران از نظر مراجعه کننده ها به تمامی سایت ها	بیشترین کشورهای بازدید کننده	وضعیت رشد مراجعین نسبت به یک ماه گذشته
۱	تابناک	۷	ایران، آمریکا، آذربایجان، ژاپن، کانادا	+۱۴٪
۲	عصر ایران	۲۹	ایران، آمریکا، آذربایجان، سوئد، آلمان	+۱۸٪
۳	خبر آنلاین	۴۴	ایران، آمریکا، آلمان، انگلیس	+۳۸٪
۴	فردا	۵۸	ایران، آمریکا، سوئد، کانادا، انگلیس	+۱۴٪
۵	رجانیوز	۶۷	ایران، آمریکا، کانادا، ایتالیا	+۲۶٪
۶	الف	۶۹	ایران، آمریکا، انگلیس، ایتالیا	+۹٪
۷	جهان	۹۱	ایران، آمریکا، انگلیس	+۲۰٪
۸	فرارو	۱۰۳	ایران، کانادا، آمریکا	+۶٪
۹	پارسینه	۴۳۵	ایران، آمریکا، سوئد، استرالیا، روسیه	+۴۸٪
۱۰	زن فردا	۱۰۹۲	ایران، روسیه	+۳۰٪

داشتن اطلاعاتی از این دست حتماً برای صاحبان نشریات و سایت های تحلیلی خبری یا اشخاص صاحب سایت، وبلاگ و وبسایت نیز جالب توجه خواهد بود. کاهش یا افزایش میزان مراجعین می تواند بیان کننده این مطلب باشد که آن سایت خبری یا نشریه یا مطالب لحاظ شده در سایت شخصی، به مذاق مخاطبان آن مجموعه خوش نیامده یا سبب افزایش علاقه مندی آنان شده است. مراجعه به سایت الکسا و وارد کردن آدرس موردنظر تان می تواند شما را به این اطلاعات رهنمون سازد. در این گفتار به بررسی مقایسه ای میان روزنامه های ایران، سایت های خبری تحلیلی و برخی مسئولان پرداخته شده است. ناگفته پیداست از آنجا که میزان مراجعین به سایت های مختلف با توجه به تغییر شب و روز در دنیا و همچنین ساعات مراجعه برخی اشخاص و اقشار به این گونه سایت ها متفاوت است، ممکن است با مراجعه خوانندگان عزیز تغییراتی در این آمار مشاهده بشود که به دلیل کاهش یا افزایش مراجعین در ساعات و نقاط مختلف دنیاست. این آمار مرتباً در حال تغییر بوده و اگر دوست دارید ببینید که میزان مراجعه کننده و جایگاه سایت موردنظر تان در چه اندازه و حدی است می توانید به آدرس ذکر شده مراجعه کنید (پارسینه، ۱۳۸۸).

تلویزیون های فارسی زبان

رجب طیب اردوغان نخست وزیر ترکیه گفت: «ما به دنبال معرفی ترکیه به تمام دنیا و آموزش فرهنگمان به دوستداران فرهنگ به صورتی کامل هستیم. پخش کانال های انگلیسی و فارسی نیز در دستور کار دولت قرار دارد و این شبکه ها نیز در کوتاه ترین زمان افتتاح خواهند شد (الف،

۱۳۸۸). شبکه خبری یورونیوز همزمان با اعلام تصمیمش جهت راهاندازی تلویزیون فارسی، فرایند استخدام نیرو را نیز آغاز کرد. شبکه یورونیوز آگهی خود را جهت استخدام روزنامه‌نگاران فارسی‌زبان و سردبیر منتشر کرد که بر اساس آن، هشت سال سابقه کاری از جمله ملزومات آن است. یورونیوز اعلام کرده که وظیفه مسئول بخش فارسی این شبکه خبری، ایجاد شبکه‌ای از روزنامه‌نگاران و رسانه‌های فارسی‌زبان و اطلاع‌رسانی «به موقع» است تا اعتبار این شبکه و مخاطبان‌اش را افزایش دهد. شبکه یورونیوز همچنین وعده برگزاری دوره‌های آموزشی برای داوطلبان نیز داده است (فردانیوز، ۱۳۸۸). شبکه یورونیوز از آذر ماه ۸۸ زبان فارسی را به زبان‌های خود اضافه کرده است البته فعلاً هیچ صدایی ندارد و پخشش آغاز نشده ولی تصور می‌شود این اقدام مقدمه‌ای برای اضافه شدن قطعی زبان فارسی در آینده باشد (friendfeed, 2009).

رئیس بخش فارسی بی‌بی‌سی با اعلام افزایش برنامه‌های این شبکه، از ۲۴ ساعته شدن پخش آن در آینده‌ای نزدیک خبر داد. صادق صبا رئیس بخش فارسی بی‌بی‌سی گفت: قصد داریم ساعت پخش برنامه‌های تلویزیون فارسی بی‌بی‌سی را بیشتر کنیم و حتی ممکن است در آینده نزدیک ۲۴ ساعته شویم، به این معنا که بخواهیم برنامه‌هایمان را تکرار کنیم. این شبکه در روزهای اعلام نتایج انتخابات برای پوشش ادعای واهی تقلب در انتخابات، برنامه‌های خود را ۲۴ ساعته کرده بود (الف، ۱۳۸۸).

نفوذ شبکه‌های ماهواره‌ای در ایران

رسانه‌های اصولگرا به نقل از عزت‌الله ضرغامی رئیس سازمان صدا و سیما اعلام کردند که «میزان استفاده مردم ایران از ماهواره ۳۲.۵ درصد (معادل ۲۳ میلیون نفر) است». در حال حاضر ۱۷۶۶۶ شبکه ماهواره‌ای در ایران قابل دریافت است که از این تعداد ۲۰۰۰ شبکه از وضوح بالایی برخوردارند. مردم ایران نه تنها به ۳۸۰ شبکه موسیقی، ۷۴ شبکه مد و ۳۱۶ شبکه پورنografی دسترسی دارند، که در معرض برنامه‌های ۳۲ شبکه فارسی متعلق به مخالفان جمهوری اسلامی و ده‌ها شبکه خبری بین‌المللی هستند. سه ماهواره هاتبرد، ترک‌ست، عرب‌ست و بیشترین مخاطب را در ایران دارند هاتبرد اولین گزینه ۹۰ درصد از مردم است. کاربران ماهواره در ایران به خاطر شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی ابتدا هاتبرد را دریافت می‌کنند و سپس برای دسترسی به شبکه‌های فیلم یا موسیقی ترک و عرب، به سراغ ترک‌ست، عرب‌ست، نایل‌ست، تل‌استار و نهایتاً آسترا می‌روند» شبکه پی‌ام‌سی که از دبی موسیقی پخش می‌کند، پربیننده‌ترین شبکه ماهواره‌ای فارسی در حال حاضر است. دست‌اندرکاران شبکه وی‌اُی ادعا می‌کنند که صدای آمریکا روزانه ده‌میلیون مخاطب ثابت دارد. احتمالاً جایگاه صدای آمریکا یکی از عواملی بوده که شبکه بی‌بی‌سی را به راه‌اندازی یک شبکه خبری فارسی برای مردم ایران ترغیب کرد (میانه، ۱۳۸۸).

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه گفته شد مشخص می‌شود طی دوره مورد بررسی این تحقیق، یعنی خرداد تا بهمن ماه ۱۳۸۸ جنگی واقعی در فضای سایبر و به خصوص شبکه اجتماعی مجازی جریان داشته است و طرفین منازعه از هفت تاکتیک اساسی در این جنگ سایبری علیه یکدیگر استفاده کرده‌اند. این جنگی است که هنوز پایان نیافته و هر روز ابعاد جدیدی از آن آشکار می‌شود. بررسی محقق نشان داد که کشورهای مخالف ایران، برای بهره‌برداری از اعتراضات بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری دهم در ایران، دارای برنامه مدون و استراتژی مصوب با بودجه‌های مشخص هستند. حتی مستنداتی از ردپای بیگانگان در حمایت از اغتشاشات ایران از طریق فناوری‌های شبکه‌های اجتماعی نشان داده شد. هر یک از تاکتیک‌های ارائه شده در این تحقیق می‌تواند سرآغاز تحقیقی جدید و عمیق درباره ابعاد این جنگ نرم باشد. چشم بستن بر این واقعیات چیزی از اصل واقعیت‌ها کم نمی‌کند.

این مقاله درصدد هیچ‌گونه ارزش‌گذاری بر طرفین منازعه نبوده و تنها تلاش داشته است تصویری مستند از جنگ نرم موجود در فضای سایبری با تمرکز بر شبکه‌های اجتماعی ارائه کند.

منابع

- آی رپورت.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ بهمن از :
<http://www.ireport.com/docs/DOC-375960>
- آینده نیوز. (۱۳۸۸). بازیابی ۷ بهمن از :
<http://www.ayandenews.com/news/15859>
- اخبار روز.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۰ آذر از :
<http://www.akhbar-rooz.com/news.jsp?essayId=26108>
- ارتش سبز.(۱۳۸۸). بازیابی ۲ بهمن از :
http://arteshsabz.blogspot.com/2010/01/blog-post_06.html
- اسپید شیر.(۲۰۰۹). ۱۱ نوامبر از:
www.speedyshare.com/files/20010593/script_filtershekan.zip
- اطلاعات.(۱۳۸۸). بازیابی ۵ تیر از :
<http://ettelaat.net/09-december/news.asp?id=43472&sort=Iran>
- ایران.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۹ دی از :
<http://ina-newsagency.com/News-Details.aspx?newsId=29332&back=1>
- ایران خبر.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۳ مهر از :
<http://www.iran-chabar.de/news.jsp?essayId=25355>
- اینا.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۷ مهر از :
<http://ina-newsagency.com/News-Details.aspx?newsId=29334&back=1>
- البرز نیوز.(۱۳۸۸). بازیابی ۵ مرداد از :
<http://www.alborznews.net/pages/?cid=12854>
- ایران بی بی بی.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۰ شهریور از:
<http://iranbbb.org/58315.htm>
- ایران پرس نیوز.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۳ بهمن از :
<http://www.iranpressnews.net/source/070420.htm>
- ایران گلوبال.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۸ مهر از :
<http://www.iranglobal.info/I-G.php?mid=2-55536>
- ایران گلوبال.(۱۳۸۸). بازیابی ۴ دی از :
<http://www.iranglobal.info/I-G.php?mid=2-55711>
- ایران گلوبال.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۲ دی از :
<http://www.iranglobal.info/I-G.php?mid=2-55506>
- ایده ها.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۵ دی از :
<http://ideeha.blogspot.com/2010/01/blog-post.html>
- ایمیج آپلود.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۰ شهریور از :
<http://www.image-upload.net/viewer.php?file=kepoptcg31om55wngmh.jpg>
- ایندساید آو ایران.(۱۳۸۸). بازیابی اول دی از:
<http://insideofiran.com>
- اورکات.(۱۳۸۸). بازیابی ۳۰ خرداد از :
www.Orkut.com
- باشگاه.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ مهر از :
<http://bashgah.net/pages-3437.html>

بی بی سی فارسی.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ آذر از :

http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2009/12/091227_iran_ashoura.shtml

بی بی سی فارسی.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ آذر از :

http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2009/12/091230_m_gogl_blog.shtml

بی بی سی.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۶ دی از :

http://www.bbc.co.uk/persian/science/2010/01/100120_he_china_baidu.shtml

پارسینه.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۱ آبان از:

<http://parsine.com/fa/pages/?cid=13189>

پارسینه.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۹ دی از :

<http://www.parsine.com/fa/pages/?cid=13779>

پیک ایران.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۷ مرداد از :

<http://peykeiran.com/Content.aspx?ID=12374>

پیک نت.(۱۳۸۸). بازیابی ۳ دی از:

<http://www.peiknet.com/1388/03Dey/15/page/32Bulten.htm>

پیک نت.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۰ دی از :

<http://www.peiknet.com/1388/04Azar/04/page/32Taeb.htm>

پیک نت.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۴ دی از:

<http://peiknet.net/10-februari/news.aspx?id=44928&sort=Iran>

پیک نت.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۱ بهمن از :

<http://www.peiknet.com/1388/03Dey/14/page/33Shayeat.htm>

تابناک.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۸ آبان از :

<http://www.tabnak.ir/fa/pages/?cid=74531>

تابناک.(۱۳۸۸). بازیابی ۵ بهمن از:

<http://www.tabnak.ir/fa/pages/?cid=75684>

تلویزیون واشنگتن.(۱۳۸۸). بازیابی ۷ بهمن از :

<http://www.televisionwashington.com/media1.aspx?lang=fa&id=2738&SectionID=3>

جهاد مجازی.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۳ دی از :

<http://vjihad.parsiblog.com/1212329.htm>

جهان نیوز.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۳ دی از :

<http://www.jahannews.com/vdcjtxea.uqeahzsffu.html>.

حاشیه.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۱ دی از :

<http://hasheah.com/view-3046.html>

حبیبی نیا.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۴ آذر از :

<http://omidhabibinia.wordpress.com/2009/08/29/facebook>

خبر آنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۲ آذر از :

<http://khabaronline.ir/news-29431.aspx>

خبر آنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۴ دی از :

<http://khabaronline.ir/news-42212.aspx>

خبرگزاری فارس.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۸ مهر از:

<http://www.farsnews.ir/newstext.php?nn=8806230247>

خبرگزاری فارس.(۱۳۸۸). بازیابی ۲ دی از :

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8810201061>

خبرگزاری فارس.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۷ دی از :

<http://www.farsnews.net/newstext.php?nn=8808101157>

خبرگزاری فارس. (۱۳۸۸). بازیابی ۲۳ دی از :

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8809270937>

خبرگزاری فارس.(۱۳۸۸).بازیابی ۳۰ دی از :

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8810301046>

خبرنامه دانشگاه امیرکبیر.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۳ آذر از :

<http://autnews.de/node/5623>

رادیو فرانسه.(۱۳۸۸). بازیابی اول دی از :

http://www.rfi.fr/actufa/articles/120/article_9982.asp

راه سبز.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۶ آبان از :

<http://www.rahesabz.net/story/5667>

روزآنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۵ مهر از:

<http://www.roozonline.com/persian/news/newsitem/article////107/-e179c444ec.html>

روزآنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۹ آبان از :

<http://www.roozonline.com/persian/news/newsitem/article/2009/november/23//4aa52d02b4.html>

روزآنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ آذر از :

<http://www.roozonline.com/persian/news/newsitem/article/2009/november/24//194cc7b190.html>

روزآنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۲ آذر از :

<http://www.roozonline.com/persian/news/newsitem/article/2009/december/22//b8432each9.html>

روزآنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۰ دی از:

<http://www.roozonline.com/persian/news/newsitem/article/2009/november/24//61ea43a9b7.html>

روزآنلاین.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۴ بهمن از:

<http://www.roozonline.com/persian/news/newsitem/article////107/-7c02f5292b.html>

روایی.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ آذر از:

<http://rezzaview.blogspot.com/2009/12/9-1388.html>

رویداد نیوز.(۱۳۸۸).بازیابی ۴ آبان از :

<http://www.rouyadadnews.com/pages/963.php>

زبان سبز.(۱۳۸۸). بازیابی ۳۰ مرداد از :

<http://zabanesabz.wordpress.com>

زبان سبز.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۶ آذر از :

<http://zabanesabz.wordpress.com/2009/12/16>

کمپین - مبارزه - با - گردنه - گیری - مخابرات /

سازگارا.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۸ آبان از:

<http://sazegara.org>

سایت الف.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ مهر از:

<http://alef.ir/1388/content/view/63599>

سایت ای او ای.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۳ آذر از:

<http://video.aol.co.uk/video-detail/-13-/2600714038>

سایت پرشین.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۸ بهمن از:

<http://www.persian.se>

سحر نیوز.(۱۳۸۸).بازیابی ۴ مرداد از:

<http://saharnews.ir/view-8292.html>

سحر نیوز.(۱۳۸۸). بازیابی ۴ شهریور از:

<http://saharnews.ir/view-9554.html>

سحر نیوز.(۱۳۸۸).بازیابی ۱۲ دی از :

<http://saharnews.ir/view-8051.html>

سحر نیوز.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۷ دی از :

<http://saharnews.ir/view-9876.html>

صدای آمریکا.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۱ دی از :

https://84.61.136.54/do/z_aZ/totrLcjvigt9Lx0h/ZN23AvY/YNt3/US-Internet-2010-01-21-82252957.html

عصر ایران.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۸ آبان از:

<http://www.asriran.com/fa/pages/?cid=98760>

عصر ایران.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۲ دی از:

<http://www.asriran.com/fa/pages/?cid=93052>

عصر ایران.(۱۳۸۸). . بازیابی ۳ بهمن از :

<http://www.asriran.com/fa/pages/?cid=93044>

فردانیوز.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۹ دی از :

<http://fardanews.com/fa/pages/?cid=103167>

فرند فیلدز.(۱۳۸۸). بازیابی ۶ مهر از :

<http://friendfeed.com/marllbro/1d4bcb6f>

فرند فیلدز.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۸ آذر از:

<http://friendfeed.com/kaspim/f7b9d691/euronews>

فورشر.(۱۳۸۸).بازیابی ۱۰ دی از:

<http://www.4shared.com/file/143716357/9267395f/u96f.htm>

فیس بوک.(۱۳۸۸). بازیابی ۱۹مهر از:

<http://www.facebook.com/GreenCast>

فیس بوک.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۳آبان از:

<http://www.facebook.com/mousavi>

فیس بوک.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۳آبان از:

<http://www.facebook.com/zrahnnavard>

فیس بوک.(۱۳۸۸). بازیابی ۲۳آبان از:

<http://www.facebook.com/pages/Mehdi-Karroubi/68765459902>

فیس بوک. (۲۰۰۹). . بازیابی ۱۰ اکتبر از:

www.facbook.com

قلم آنالین.(۱۳۸۸).بازیابی ۱۸آذر از:

<http://www.ghalamonline.com/post/170>

کدنویس.(۱۳۸۸). بازیابی ۱ بهمن از :

<http://www.khodnevis.org/index.php?news=3688>

گاردین.(۲۰۰۹). بازیابی ۱۲ ژانویه از:

<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/jan/12/iran-nuclear-scientist-mohammadi>

- گاردین. (۲۰۰۹). بازیابی ۱۲ ژانویه از:
<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/jan/12/iran-nuclear-scientist-mohammadi>
- گرداب. (۱۳۸۸). بازیابی ۶ بهمن از :
<http://www.gerdab.ir/fa/pages/?cid=549>
- گرین ورژن. (۱۳۸۸). بازیابی ۵ دی از:
<http://greenversion.wordpress.com/2009/12/16/6>
- گوگل. (۲۰۰۹). بازیابی ۲۷ مهر از:
[http://www.google.ca/search?hl=en&q="13+aban"&start=10&sa=N](http://www.google.ca/search?hl=en&q=)
- گویا نیوز. (۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ آذر از :
<http://news.gooya.com/politics/archives/2009/12/098158.php>
- گویا نیوز. (۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ آذر از :
<http://news.gooya.com/politics/archives/2009/12/098248.php>
- گویا نیوز. (۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ آذر از :
<http://news.gooya.com/politics/archives/2009/12/098159.php>
- مرکز تحقیقات همشهری. (۱۳۸۸). بازیابی ۱۱ دی از :
<http://www.hccmr.com/news-495.aspx>
- میانه. (۱۳۸۸). بازیابی ۲۰ دی از :
<http://www.mianeh.net/fa/articles/?aid=0101>
- نیوز پارسا. (۱۳۸۸). بازیابی ۱۹ دی از:
<http://newsarsa.com/fa/pages/?cid=694>
- وبلاگ آریانا. (۱۳۸۸). بازیابی ۷ بهمن از:
<http://aryana-girl.blogspot.com/1388/10/08/post-2>
- وبلاگ آی تی. (۱۳۸۸). بازیابی ۱۵ آبان از :
<http://it.myjigi.com/1388/03/social-networks-1>
- وبلاگ بی نام. (۱۳۸۸). بازیابی ۱ دی از:
<http://binam7.blogspot.com/2009/12/blog-post.html>
- وبلاگ دولت ملی. (۱۳۸۸). بازیابی ۳۰ دی از:
http://dolatemelli.blogspot.com/2010/01/22_29.html
- وبلاگ سینمگ. (۱۳۸۸). بازیابی ۳ بهمن از :
http://sinmag.blogspot.com/2010/01/blog-post_7229.html
- وبلاگ ماونتورسا. (۱۳۸۸). بازیابی ۴ آذر از:
<http://mountorsa.blogfa.com/post-652.aspx>
- وبلاگ مرثیه. (۱۳۸۸). بازیابی ۲۶ آذر از:
<http://marsieh.mihanblog.com/post/15>
- ورد پرشیا. (۱۳۸۸). بازیابی ۶ مهر از :
<http://www.worldpersia.com/forum/viewtopic.php?f=3&t=15470>
- ویدئو گوگل. (۲۰۰۹). بازیابی ۳ دسامبر از :
[http://video.google.ca/videosearch?hl=en&q="13%20aban"&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=vw](http://video.google.ca/videosearch?hl=en&q=)
- یک فتحی. (۱۳۸۸). بازیابی ۱۵ آبان از :
<http://1fathi.wordpress.com/2008/01/08/social-networkd>
- یوتیوب. (۲۰۱۰). بازیابی ۳ ژانویه از:
<http://www.youtube.com/watch?v=GrtvAo-jrlk>

<http://www.youtube.com/watch?v=nVjqewNANCY&feature=related>
<http://www.youtube.com/watch?v=7CkoWURazkc&feature=related>
<http://www.youtube.com/watch?v=TC-AJnJiEmQ&feature=related>

یوتیوب.(۲۰۰۹). بازیابی ۱۸ دسامبر از :

<http://www.youtube.com/watch?v=LcGMccZtabM>
<http://www.youtube.com/watch?v=IFjCopCqS8I>
<http://www.youtube.com/watch?v=xM3Gfr6-ef4>
<http://www.youtube.com/watch?v=5AWdHEiHG4>

یوتیوب.(۱۳۸۸). بازیابی ۸ بهمن از :

<http://www.youtube.com/watch?v=RrpnuWmqwDQ>

America.(۲۰۱۰). بازیابی ۵ ژانویه از :

<http://www.america.gov/st/democracyhrpersian/2010/January/20100115135534esnamfuak0.1866266.html>

Chr.(۲۰۰۹). بازیابی ۲ فوریه از :

<http://chrr.us/spip.php?article6905>

Gunaz.(۲۰۱۰). بازیابی ۲۰ فوریه از:

<http://www.gunaz.tv/farsi/xaber-11762?yeni=sayfa>

qiau.(2009). بازیابی ۲ دسامبر از:

<http://www.qiau.ir/printthread.php?tid=1959>